

Ķas kāwē arodneezīšķo beedribu- darbibu?

Arodneezīšķas beedribas un
sozialdemokrati.

J. Linina apgahdibā,
Rigā, 1911.

Journal of
the
University of
Suffolk

*33
854*

L
3

Kas kawè arodneezisko beedribu darbibu?

Arodneeziskas beedribas un
sozialdemokrati.

J. Linina apgahdibâ,
Rigâ, 1911.

B-1
L-

0309069769

Latv. PSR Valsts bibliotēka

66 5.476

pārb. 23.11.81. R.

Latviano oījūgūdīm Sudrīns

mu andīcesēd īstīgūndēzī
īstīgūndēzī

Grahmatu druslatawa „Baltika”, Slokā, Juhras eelā Nr. 7.
Peeņemšanas veeta: Rīgā, Karla eelā Nr. 27.

Latviano oījūgūdīm R.
1191. apīc

Arodneeziflās beedribas un sozialdemokrati.

Arodneeziflām beedribam pee mums stahw zelā wehl dauds kaweklu, kurus tām jazenschas nowehrft, lai winu darbiba waretu dot wiſus tos panahkumus, kahdi fahrtigos apstahklos eespehjami. Daſchus no scheem kawelleem buhs gruhtak pahrawret, tapehz ka tee neatkaras no arodneeziflām beedribam ween, bet ari no wiſpahrejeem apstalleem. Bet ir weens leels kaweklis, kura nowehrfchana eespehjama pascheem arodneeziflo beedribu dalibneekeem; ta ir finamas klikeſ rihziba, kas schim beedribam leeds buht pateefām arodneeziflām beedribam un grib winas ifleetot par lihdselli daschadeem politiskeem noluhekeem. Kamehr schi rihziba nebuhs iſſkaufa no arodneeziflām beedribam, tilmehr winām naw domajama taut zit droſchaka un paſtahwigaka darbiba, par uſplauſchamu jau nerunajot.

Te jataifa kahda noteikta peesihme, eespehjamo pahpratumu nowehrfchanai. Ja teiz, ka no arodneeziflām beedribam jaisslausch winām ſweshee politiskee zenteeni, tad ar to ir fazits, ka winām ne pawisam naw japeekopi politika: ne tikai ne ta, kura tagad teek peekopta daschās no winām, bet ari ne kahda zita, jo katra politika pehz dabas ir ſwescha arodneeziflāi beedribai, kuras mehrkis ir ſtrahdneku fainneeziflā un teesiflā stahwo kla pazelschanā. Arodneeziflāi beedribai naw jataujā ſtrahdneka politiflā „pahrlēziba“, waj tas ir „liberalis“, waj „monarhists“, waj „ſozialists“; arodneeziflā beedriba newar turet kontroli par ſatu beedru politiskeem uſſlateem un winu rihzibu ahrpus

arodneeziflās beedribas darbibas lauka. Bet kō arodneeziflā beedriba war prafit, un kās tai japrafa no faweem beedreem, ja wina grib fēkmigi dārbotees, tas ir: lai neweens winas beedrs fawus politiflos usfikatus un dogmas nenestu un ne-fludinatu arodneeziflā beedribā, lai nemehginatu pahrwehrft arodneeziflo beedribu par politifku klubu, par agitazijas laukū waj par weenfahrfschu apfegu politifkai agitazijai. Arodneeziflām beedribam jabuht politiflā finā neitralām neween fawos statutos, bet ari fawā pateefā darbibā, — weenigi tad winām war buht panahkumi, kā to leezina zitu semju pē-dīshwojumi.

Tahdu neitralitati nekahdā finā negrib peelaift kahda politifku agitatoru klike — sozialdemokratija. Scheem agitatorem winu ustizamais ganamais pulks partijās gandrihs jau pilnigi ifklihdis, tapehz tee leen eekschā wisur, kur reds kahdu lauschu kōpibu, lai tur werwetu few jaunus peekritejus. Atri arodneeziflās beedribas wini zenschas ifmantot faweem noluhkeem, tā līkdamī us spēhli pat winu pastahweschamu. Taifni fchis ir weens no galvenātēem kāvelkeem, kās arodneeziflām beedribam nelauj nostahtees us droshām kahjam. — Schis politiflās klikes dārbiba jaapfata sihlat un japaaugas, no kureenes na hē un kā ir rādušķās winu „simpatijas“ un winu „gahdiba“ par arodneeziflām beedribam, kō wini tagad wisur zenschas ap-leezinat un parahdit.

I.

Sozialistisko agitatoru mehrki ir politiski: walsts
lahribas pahrgroßschana, „demokratiskā republikā“ nodibi-
nashana, kur leelaks bars profesionalu waretu nahts pee waras.
Tā kā paschu agitatoru spehki ween ir par wahjem fchi
mehrka fasneegschananai, tad wini zenschas eewilkt politiskā zihna
plaschakas masas, fewischki strahdneekus. — Sinams, wifseem
politiskeem agitatorem, kuri grib eeguhts tāhdu eespaidu uſ
strahdneeku masam, gribot negribot jaatsihst sinamā mehrā ari
paschu strahdneeku zenteeni pehz sawa fainmeeziskā un teesiskā
stahwokla pazelschanas, — zitadi wini pasaudentu katru swaru
pee strahdneekem, jo strahdneeki pahrat gaischi reds labumus,
kas wineem zelas no fchis sawas zihnas, lai wini buhtu
gatawi uſ tāhda agitatora pawehli no tās atteiktees. Bet ja
sozialisti ir ari speesti sinamā mehrā atsiht un peelaist ekonomiskos
zenteenus, tad wini to dara tikai kā neisbehgamu laumumu un
pee tam zenschas tos isleetot kā lihdselli, ar ko strahdneekus
eewilkt politiskā. Tā ir darijuschi wifsi sozialisti, fahlot ar
tfchartisteem Anglijā pag. gadusimtena 40. gados un beidsot
ar tagadejeem sozialdemokrateem. Mehs uslawesimees fihkā
weenigi pee Kreewijas sozialisteem, jo pehz winu parauga
rihkojas ari latweeschu agitatori.

Kreewu sozialdemokrati 90. gadu otrā puſe eetureja tā
faulko „ekonomisko wirseenu“, pabalstidami strahdneeku zihnu
deht labakas algas, ihsakas darba deenas un daschadeem darba
apstahku uslabojumeem. Sozialdemokrati aprehkins pee tam
bija fchahds. — Kreewijas darba laudis ir tumfchi un rupji;
wini grib zihnitees tikai deht algas paaugstinaschanas, darba
deenas faihfinaschanas un lihdsigeem ekonomiskeem eegurvumeem,

bet nekahdi naw eespehjams winus peedabut zihnitees deht „idejas”, deht „wispahrigas brihwibas”, t. i. deht konstituzijas. Ko nu darit? Sozialdemokrateem neatleek nekas zits, ka luhkot strahdneekus pamasam ewilkt politiskā zihna, isleetojot preefsch tam ka lihdselli winu pašchu faimneeziskos zenteenus. Sozialdemokrateem jaet kopā ar strahdneekeem winu faimneeziskā zihna un ta pamasam jaeguhst strahdneeku ustiziba. Ja sozialistiskee inteligenți palihdses strahdneekeem dabut daschadus faimneeziskus un teessikus uslabojumus, tad strahdneeeki winus eemihles ka fawus aifstahwjus, fahks teem pilnigi ustizetees, fahks pat usupuretees preefsch tahdeem labfirvigeem, waronigeem un ispalihdsigeem agitatorem, un klausis latru wahrdi, ko wini teiks. Un kad sozialisti buhs eeguwuschi pee strahdneekeem tahdu mihestibu un ustizibu, tad konstituzijas leeta buhs nondroshinata. Ja wehl strahdneekeem fawā faimneeziskā zihna isnahks daschas sadurfmes ar poliziju waj kara spehku, tad buhs pawisam weegli strahdneekeem eestahstir, ka tagadeja waldiba ir winu galvenais enaidneeks. Tad, sinams, strahdneeeki tuhlin pahrees us politisko zihnu, eekaros konstituziju un ta freewu radikalā un sozialistiskā inteligenze fasneegs fawu fen kahroto mehrki: tiks pee walsts waras un walsts kafes.

Ta Kreewijas sozialdemokrati bij spesti sadalit fawu darbibu diwos laikmetos: ekonomiskā un politiskā. — Stahdamees faimneeziskā zihna, sozialdemokrati uslika few wiltigu masku: wini islikas efot asi pretineeki inteligenetskai politikai. Liberali un wezee sozialisti-narodniki, — wini fazija, — tee jau gan grib isleetot strahdneekus tikai ka lihdselli fawā politiskā zihna; bet mehs, sozialdemokrati, mehs ruhpejamees weenigi par strahdneeku interesem winu faimneeziskā zihna. — Peterburgas sozialdemokrati grupa lepni nosauzās par „Strahdneeku schiras atswabinashanas zihnas Saweenibu“. Un sozialdemokrati no šīs Saweenibas nerei pat dedzinaja narodowozu grahmatas, kurās strahdneeeki bij faulti politiskā zihna, — par tahdeem tik karsteem politikas pretinekeem wini islikas.

Protams, ta bij tikai nejehdsiga maskarade; to neteeschi

atsihst ari weens no pascheem toreisejeem „ekonomisteem“ —
Akimows:

„Kreewijā, tas faka, nepawisam nekad nam bijis tahdu sozialdemokrati, kuri buhtu noleeguschi politikas zīnās wajadību; pat „ekonomisma“ wišgalejakaīs organs „Рабочая Мысль“ prinzipā nekad nenoleedsa strahdneeku schķiras politisko zīnū“ (Вл. Акимовъ, Матеръялы для характеристики развитія Российской Социал-демократической рабочей партіи. Женева, 1905. Стр. 40).

Kā sozialdemokrati toreis iſlikās tīk karſti politikas pretineeti, tam ir weegli ſaprotami eemesli. Ekonomisko wirſeemu peekopa tee ſoz.-dem., kuri, kā faka Akimows

„atſina par wajadīgu ſinamu laiku aīs taktiskeem eemesliem (sic!) nerunat proklamazījās par proletariata politiskeem uſdewumeem“ (Матеръялы, стр. 41).

Kā uſſwer Akimows, toreifejee „ekonomisti“ bij tee paſchi, kuri wehlak iſwehrtās par wiſtingrakajeem „politikeem“:

„pirmee ekonomisti un weenigee pateefee ekonomisti bij taifni 1895. g. Zīnās Saweenibas lozēki, t. i. wehlakee aſee ekonomisma aplkarotaji un „Iſtras“ dibinatāji“ (41. l. p.). — „Strahdneeku schķiras atſwabinaschanas zīnās Saweenibai bij ſaws ſewiſchks plāſchaks mehrkis, preeksch kura wiſa strahdneeku ūaimneeziſtā zīnā bij tīkai lihdēkliſ... Bet ſawu mehrki — paſtahwoschās kahrtibas gahſchanu — Saweeniba neiſteiza atſlahti ne proklamazījās, ne strahdneeku ſapulzēs.“ (Матеръялы, стр. 39).

Sozialdemokrati ſaprata, ka ſcho ſawu iſhſto, politisko gihmi wini drihktēs atſegt tīkai tad, kad jau buhs eeguwiſchi uſtizību pee ſtrahdnekeem, masakais pee weenās daļas; un tahdu uſtizību eeguht teem nebij zitadi eespehjams, kā weenigi pabalſtot ſtrahdneeku ekonomiſkos zenteenus. Luhk, no kureenes naht sozialdemokrati „ſimpatijs“ un „gahdiba“ par ūaimneeziſko zīnū wiſpahrigi. Lai zīk leeli eenaidneeki ūaimneeziſfeem zenteeneem paſcheem par ſewi, ſoz.-dem. tomehr bij ſpeefi tos ſludinat, lai tā eeguhtu dſimiteesību ſaultees par „proletariata aifſtahwjeem“.

Bet jau toreis Saweenibas sozialdemokrateem bij jarunā „diwās mehles“. Strahdnekeem nolemtās proklamazījās un broſchurās, kā ari ſtrahdneeku ſapulzēs ſhee sozialdemokrati

nostahjās kā stingri ekonomiskās zīhnaš peekriteji, kuri negrib ne dsīrdet par politiku. Bet tāi pašchā laikā sozialdemokratijsas galvenakee teoretiki (Plechanows, Alfelrods, Wera Sasulitsch, Lenins, Trozkijs u. z.) tāhdās grahmatās un schurnalos, kas bij nolemti preefschi inteligeenteem („fabeedribas“), zentās eestahsfit kreewu inteligenzei, lai tatschu ta nebaidotees no sozialdemokratijs, lai tatschu ta saprotot, kā faimneezisko zīhnu soz.-dem. peekopj weenigi lai eewilk tu strahdneekus politikā, kas zitadi naā eespehjams. Peewedismi kādu peemehru par scho „dubulito mehli“: Kāhdā Saweenibas proklamazijā no 1896. g. „Kas ir sozialists?“ — kura bij nolemta preefschi strahdneekeem, bij fazits skaidri un gaischi:

„Par sozialisteem fauz tos zilwetus, kuri zensches apspeesto tautu atswabinet no kapitalistu-faimneeku juhga.“ (Zitets pehz: Акимовъ, Матеръялы . . . 39, 42. I. p.)

Bet kāhdā 1894. g. iſdotā broſchurā „Объ агитациі“, kura bij nolemta preefschi inteligeenteem un pascheem agitatoreem, bij fazits, jau gruhtak saprotamā walodā:

„Mehs aſtibstam par wajadfigu, kā sozialdemokratiskee pulzini pahreetu us pastahwigū agitaziju starp fabriku strahdneekeem, nemot par pamatu strahdneeku ūhlas wajadfibas un winu ūhlos prafijumus. Tāhdas agitazijas raditā zīhna peeradīnās strahdneekus aifstahvet ūhavas intereses, pazels winu duhſhibu, dos teem palahwibū us ūhveem ſpehleem, un heidsot nostahdis winu preefschi ari ūhavigakus jautajumus. Schķiru zīhna ūhni, apsinigakā weidā, radis pamatu preefschi politiskās agitazijas, ūras mehkijs buhs pastahwoſcho politisko apstahku pahrgroſschana . . .“ (Матеръялы, стр. 34—35).

Inteligenze ari ūhprata soz.-dem. ihstos noluhtkus un aif-ween ūhlelā ūhltā ūhla pahrkrawatees no liberaleem pee sozialdemokrateem. Tā ūhla 1895. g. soz.-dem. „ekonomiskais virseens“, ūhis negehligais ūhypschanas ūhmedinſch. Daudzi strahdneeli ūshema scho ūhmedinu kā soz.-dem. pateefus zentēnus un dedfigi ūhla ūhpedalitees ekonomiskā zīhnā. „Agitatori“, ūha Akimows,

„kuri ūhna, kad ūh ūhlojo ūhadejas politiskās un ūhbē- drīskā ūhrtibas ūhpilnibas, neatrada atbalsi pee strahdneekeem,

tagad eeraudsija, ka neween tee strahdneeki, ar kureem wini stahweja fakaros, bet ari plaschas strahdneeku masas, pee kurām wineem nebij teeschi preejas, tagad weenprahfigi un droshchi at-sauzās usaizinajumam us ekonomiflo zihnu." (Матерьялы, стр. 35).

Saimneezikee streiki sahka ahtri isplatitees pa wisu Kree-wiju. Bet sche sozialdemokrati bij loti mehreni un haisligi; wini peerunaja strahdneekus, usstahdit streikos tikai loti masus prasijumus; wini baidija, ka pretejā gadijumā, fewischki saim-neeziskos generalstreikos, pluhdishot ašmu straumes. Bet lihds ar to, kā strahdneeki sahka ustizetees sozialdemokratu wadibai streiku gadijumos, s.-d. jau pamasam sahka wilkt us politikas puši. Sahkumā, protams, tikai tā dehwetos „apsinigos“ strahd-neekus, t. i. tos, kuri jau raduschi aklī pallausit soz.-dem. agitatorem. Jau 1898. gadā zihnas Sweeniba eewed sinamu „darba dalischanu“, ta isdod diwas awises: „Рабочую Мысль“ ar ekonomiflo wirseenu — preefsch strahdneeku plaschakām mašam; un otru „Рабочее Знамя“, ar spilgti usswehrtu politisku wirseenu — preefsch strahdneeku „apsinigakām“ aprindam. Pehdejā awise jau sauza zihna pret pastahwošcho waldibu un winu pabalstija ari polu sozialistu partijs (Акимовъ, Матерьялы, 50. un 56. l. p.). 1900. gadā isnahza „Социалдемократическая рабочая библиотека“ Nr. 1, kurā ari jau strahdneekem top atklahti fazits (25. l. p.):

„Lai fasneegtu tikkab sawus tuwakos mehrkus — strahdataju materielda un garigā stahwolla pazelschanu, kā ari gala mehrki — jaunas, sozialistiskas kahrtibas nodibinašchanu, — ir wajadīgs, lai strahdneeku schkira buhtu organiseta politiskā partijā, t. i. tāhdā partijā kuras mehrks ir sagatavot masu preefsch politiskas waras eeguhšanas... Masu ekonomiskai zihnai un organizacijai jaet sawā kahrtīgā gaitā, bet winā wajaga eenest ari politiskās zihnas dīshwo garu.“

Ulisween wairak ekonomiskee zenteeni top atbihditi pee malas un usswehrtu politiskā zihna. Ekonomisko zihnu sah nosobit neween sozialisti-revoluzionari*), bet ari daudži no teem

*) Tee weenmehr ir bijuschi aši eenaidneeki ekonomiskai zihnai un tipiski inteligenčiskas politikas studinataji. Jau 1897. gadā Kijewas soz.-rev. grupa usaizinaja weetejos strahdneekus peeweenotees studentu

sozialdemokrāteem, kuri wehl nesen bij to karsti eeteikušchi. Gāndrihs wīsi eeweħrojamaķee krewwi sozialdemokratijas teoretiki (Plechanows, Lenins, Alfelrods, Martows, Trozkis, Sasa-likšč u. z.) nostahjās ka „politiki“: tee domaja, ka strahdneeki jau peeteekoschi „eeintereseti“ politikā un ka tapehz war jau atklahti fault winus politiskā zihna. Wini bij pahrleezināti, ka plāšchas strahdneeku aprindas pakklausīšot tāhdam usaizinājumam un tad wīss eesħot ka pa taukeem un konstituzija drihs buhšot rokā. Turpretim leelakā dala f.-d. praktiku, ka arī daschi teoretiki (kas pulzejās ap schurnalū „Рабочее Дѣло“), kuri labak pāsina strahdneeku gara stāhvokli, wehl aīsween turejās par „ekonomisteem“. Tee atsina, ka strahdneeki wehl naw peeteekoschi eewilki politikā, wehl pahraf wāhji faistiti pee sozialdemokratijas, tapehz wehl newar tos fault atklahtā politiskā zihna, un wīfai mas buhtu to, kas tāhdam usaizinājumam pakklausītu; tapehz wehl joprojām kādu laiku jaturpina „eewilkšanas“ darbs us fainmeezisko zenteenu pamateem. — Tā iſweidojās sozialdemokratijā diwas pretineku pusei. „Bunda“ IV. kongress (1901. g.) eeweħrojams tai finā, ka te wehl swaru kāusi īwahrstas un uswaru guhst drihs weena, drihs otra puse; daschās resoluzijas teek peenemitas „ekonomistu“, zītas „politiku“ garā un daschā abi schee „gari“ samistroti kopā. Tā peem. kongress peenehma resoluziju, kurā sazīts:

„Wislabakais lihdsellis, eewilkt plāšchas aprindas kūstibā, ir ekonomiskā zihna, us kurās pamata jazenčhas nodibinat un attīstīt politisku agitāziju.“

Bet lihds ar to, tas pats kongress atsina, ka daudsās weetās strahdneeki ekonomisko eeguwumu finā jau efot fasneegušči gāndrihs wīsu, ko bijis eespehjams teem dot, tapehz tagad wajagot pahreet us politisko zihnu. — Saķās strihdi pāschu f.-d. lehgeri, starp „politikeem“ un „ekonomisteem“.

protestam pret waldbiu! Tikai pateizotees tam, ka weetejee soz.-dem. „ekonomisti“ islaida pretproklamaziju, strahdneeki tika attureti no šei politikām isperināta plāna. (Sal. f.-r. krahjumu „По вопросамъ программы и тактики“. Вып. I, 1903. Стр. 5—6).

Politiki nodibinaja sawu awīsi „Искра“ un schurnalū „Заря“, lai zihau waretu labak peekopt. Pee tam politiki (peem. Lenins, Trozlis u. z.) sawos rakstos beeschi iſlītās, it kā wineem nekad nebuhtu bijis neka kopiga ar „ekonomisteem“, it kā wini aīsween buhtu bijuschi skaidri politiskās zihnas sludinataji. Ta, finams, bij tīkai leelkuliba. Jau minetais Ulīmows ūrdīgi atbild Trozlim, kā

„ekonomisma teoretiki un publizisti — no weenas, un „Заря“ un „Іскра“ grupas lozekti — no otras puses, ir pateesibā weeni un tee paschi zilweki, tīkai daschadās sawas attīstības stadijās (Матеръялы для характеристики, стр. 39).

Ulīmows turpat atgāhdina, kā ari paschi Lenins un Trozlis wišpirms ir bijuschi galeji „ekonomisti“ un pehz tam — „Іскра“ prupas galejee „politiki“.

Wisu 1901. gadu freewu sozialdemokratijs norisīnajās aī ūrīdzi starp ekonomiskā un politiskā wirseena aīsstahwjeem. Protams, paschi strahdneeki, ari tee, kās peedereja pee daschadām s.-d. grupam, pa leelakai dalai nemas nesīnaja, kā par wineem teek mesti kaulini; ūrīdzi norisīnajās literariskās polemitās un emigrantu sapulzēs Genfē, Bernē, Parīzē. — Politiskā wirseena sozialdemokrati zentās eerihkot tā, lai lehttīzigeem zilwekeem iſlīktos, kā newis wini, s.-d. wadoni, ir tee, kuri grib politiku, bet kā paschi strahdneeki prafot p'olitisko zihnu un kā tapehz sozialdemokrateem, kā proletariata padewigeem „ideologeem“, gribot negribot wajagot pahreet us politisko wirseenu. Preeksch tam wini nodrukāja sawās awīses daschadas wehstules, kurās nosauza par strahdneeku rakstītām un kurās strahdneeki bij faulti politiskā zihnaā. (Waj schis wehstules pateesi bij strahdneeku, to, protams, newar skaidri noteikt. Wairak jadomā, kā tās farakstīja paschi agitatori un profesionāti, peenemdami strahdneeku „stilu“. Bet schis jautajums te galu galā nav no swara: war jau ari buht, kā soz.-dem. pateesi dabuja kahdus „apsinigi“ = apmulkotus strahdneekus, kuri usrakstīja, ko wadoni gribēja.) Tā peem. weenā schahdā „strahdneeka wehstulē“ teikts:

„Strahdneku schkira tagad weegli war eedegtees, — wajaga tifai weenas dsirksteles un ugungsrehts buhs gataws... Wissi strahdneeki ir tā ar petroleju aplaistiti... Tagad brihwiba ja-eelaro ar kruhti: tagad mumēs wajadfigas ne lases, ne pulzini un pat ne grahmatas, — tagad tilai lai mahza, tā jaeet zihna un tā zihna jazihnas.“ („Заря“ № 2 — 3). „Tagad streiks saudejis jau nosihmi,“ rafsta zits „strahdneeks“ („Искра“ № 14).

„Leelee teoretiki“ atkal nehmās „istulkot“, ko ihsti nosihmejot schahdas strahdneekn wehstules un kas tagad jadara. Weens no freemu sozialdemokratis eewehrojamakeem wadoneem L. Martows rafstija tāi paſchā „Заря“ burtnizā (Nr. 2 — 3):

„Sabeedriba atsihst proletariatam teeſibū wilktees winas politiskas kustibas aſte, bet fabeedriba noleeds proletariatam teeſibū us politisko hegemoniju. Un pehdejee notikumi Kreewijā ir peerahdijuschi, ka us „ſtaidri ekonomiskas“ zihnas isaudzinatais proletariats ir noderigs taisni tā tahda aſte un tikai tā tahda aſte.“

Tā rafstija Martows 1901. gadā pehz tam, kad Peterburgas streiki jau bij ſtaidri rahdijuschi, ka proletariata masas negrib vis buht par kahdas politiskas kustibas peedehkli wajasti, bet grib zihnitees dehl ſameem paſchu ſaimneeziſkeem un teeffiskeem prafjumeem.

Nebij ilgi jagaida, kad ari pehdejee „ekonomisti“ no „Рабочее Дѣло“ nometa ekonomisko masku un parahdija ſamu iſto politisko agitatoru ſeju. Tas notika schahdos apstahklos. — Studenti zihnjās dehl tā faultas „akademiskas brihwibas“, lai waretu dabut tahdus, „ſabeedribas uſſlatu“ preefchā lozofchos profesorū, kuri mahzitu tikai tā, ka grib paſchi studenti un „progresiwa ſabeedriba“. 1901. g. martā Peterburgā us Rasanās lauka bij eedausiti ſahni dascheem pehz „akademiskas brihwibas“ ſlāhpſtoscheem studenteem un ziteem Peterburgas intēlizenteem. Nu fazehlās kahjās wiſa Kreewijās sozialdemokratijs, tā „politiki“, tā „ekonomisti“, un wiſi sozialdemokrati ſahka weenā balsī faulti, ka pehz tahda nedſirdeta waras darba wiſeem strahdnekeem jaeet us eelas un bes kahdas tahlakas apdomaſchanas jataifa rewoluzija! Tā iſrahdijās, ka ari aif ekonomiska wirſeena bij ſlehpufchees iſtenibā tee paſchi politikani,

bet tikai gudraki par ziteem: wini bij paſchu ekonomisko zihnu ifleetojuſchi kā lihdſekli strahdneku eewilfſchanai politikā.

Weena, kaut gan loti masa dala strahdneku, ſawā pahrač ſentimentalā ſajuhsmibā, fahka ari eeschehlotees par ſpaiditeem radikaleem kundſineem un fahka pabalſtit studentus winu zihna dehł „akademifkā brihwibas“ un politikām teefibam. Leels preetks tad pahrnehma ſozialdemokratiju un ta ſteidsās wiſai paſaulei paſludinat, ka Kreewijas strahdneki nu beidsot eſot nahtuſchi pee ſawas „ſchlikras apſinā“. (Sawada strahdneku „ſchlikras apſinā“, kura ruhpejas par ſtudentu eelaufstām ribam, par winu „akademifkām brihwibam“ un daſchadām inteligențu „politikām teefibam“, par kura ir intereſe zihntees weenigi paſcheem ſtudenteem un ziteem inteligențeem!). Wiſa radikalā iſglihtotā ſabeedriba ar leelu preetu klausijās wehſti, ka strahdneki nu beidsot tatschu „eeinterefeti“ politikā un zihnas ne wairs dehł peezlapetku peelitſchanas pee algaſ, bet dehł kahdas „augftakas idejaſ“: dehł wiſas iſglihtotā ſabeedribas brihwibas (kura pate, protams, war dibinatees weenigi uſ strahdneku maſu kalpibas). Ahrſemju ſozialdemokrati, zaur ſtarptautiſko kongrefsu biroju, paſludinaja wiſas paſaules ſozialiſteem, ka Kreewijas proletariats jau protot atſchikt un aiffargat ſawus ihſtos draugus — inteligențus no ſaweem enaidneekeem. Un „ſtarptautiſkā ſozialdemokratija“ ſilti apſweiza un flaweja „Kreewijas proletariatu“ (t. i. ihſtenibā neezigu pulziniu „apſinigi“-apmułkoto strahdneku) par taħdu wina waronibu un pareiſu „ſchlikras apſinu“. — No ſchi laika foz.-dem. katru strahdneku nemeeru gadijumu iſtulkoja kā demonſtrazijs pret waldbiu, kaut gan ihſtenibā strahdneku maſas nemaſ nedomaſa zihntees pret waldbiu, bet zihnijsas tikai dehł ſawa ſaimneeziſkā ſtahwokla uſlaboſchanas. No ſchi laika fahkot foz.-dem. mahzija, ka galwenakais zehlonis Kreewijas strahdneku ſchlikras zeefchanam eſot paſtahwoſchā waldbia un weenigais glahbinsch — parlaments un konſtituzija.

Nu bij redſet, ka pahrwehrtā ſozialdemokrati! Agrakee lehnee, mehrenee f.-d., kuri bij ta baidijsches no „aſinu

straumem", kas waretu pluhst ekonomiskos streikos, — tagad peepeschi kluwa wiskarstakee rewoluzionari. Tagad tee katrā runā un rafšā ilgojās pehz barikadem un „brunotas fazel-schanās"; wini peekodinaja strahdnekeem neschehlot nekahdus upurus, lai fasneegtu augsto mehrki: konstituziju. Un gluschi dabigi: agrak sozialdemokrati, maškeradi spehledami, zihnijs dehl strahdneku fainmeeziskeem prasijumeem, un zihnijs ne-gribot; kas tad tur lai eetu parahdit kahdu energiju un waronibū! Turpretim tagad wini zihnas paschi dehl sawa labuma (kon-stituzijas) un te wini grib, lai strahdneeki neschehlotu nekahdus upurus.

1902. gada sahkumā isnahza Lenina grahmata „Что дѣлать", kurā bij noteikti uſſtahdita un pamatota „jaunā metode", t. i. politiskās zihnas taktika. Scho grahmatu fanehma sozialdemokratijā ar leelu un wispahreju fajuhſmu, jo „ekonomistu" jau tad wairš nebija: bij jau pilnigi isbeidsees kreewu sozialdemokratisas „ekonomiskais" kumedinsch. Ar leelu preeku Lenins rafšiija sawā broſchurā (81. l. p.):

„Tagad kreewu rewoluzionars, atbalſtīdamees us ſtichifti atmosfēchos ſchiru, war heidsot — tatschu heidsot reis! — pa-zeltees wiſā sawā augumā un attihſtit wiſus sawus milſu ſpehkus."

Lai tas buhtu labak eespehjams, tad sozialdemokratiskas organizacijas un pulzini ſaweenojās weenā partijā — „Kreewijas sozialdemokratiska strahdneku partijā". Schis partijas uſ-dewums bij eewilkt politiskā rewoluzijā Kreewijas strahdneku ſchiru, lai us tās plezeem „atbalſtīdamees", kreewu rewoluzionars waretu „pa-zeltees wiſā sawā augumā" un peefneegtees pee walſts waras un walſts kafes.

II.

Nestatotees us sozialistu pualem, Kreewijas strahdneeku kustiba tomehr beeschi ir gahju se fawu zelu, bet newis to, kahdā winu zentas eewir sit sozialisti. Peeteel apskatit sihmi-gatos gadijumus Kreewijas strahdneeku kustibas wehsture, lai pahrleezinatos, ka ihsta strahdneeku zihna ir allasch norisina-jusfes ahrpus sozialdemokratijs un preti winai. Loti spilgti schi pretischkiba parahdijas 1903. gada wasarā Deenwid-Kreewijas generalstreikā. Pehdejo bij fazehluschas paschas strahdneeku masas, pawisam preteji tam, ko bij mahzijuschi wiñi Kreewijas sozialisti. — Sozialisti mahzija, ka strahdneekleem wairs newajaga rihlot streikus, bet tikai politiskas demonstrazijs; tomehr — strahdneeki fazehla wisihstalo streiku deht saweem paschu faimneeziiskeem prasjumeem. Sozialisti bij mahzijuschi, ka „generalstreiks ir generalmultiba“, un te — strahdneeku masas farihkoja wisihstalo generalstreiku.

Kreewu rewoluzionari wehlak zentas istulkot scho streiku ka pusneapsinigu „puhla“ protestu pret waldbu. Bet tas ir pilnigi nepareisi. Taifniba tikai tas, ka kreewu rewoluzionari bij griveju fchi, lai schis streiks buhtu protesta pret waldbu; pateefibā tas bij kas pawisam zits. Bija pat brihschi (peem. Odesā un Iekaterinoslawā), kur strahdneeki wisnepahrprotamaka fahrtā nostahjās preti rewoluzionaru zenteeneem. Wisas kustibas eesahlkums Bakū bij ekonomisks streiks schi wahrda wissteeschata nosihmē. Strahdneeki prasjija algas paaugstina-schamu, darba deenas faihsinaschamu, daschadus sanitarus us-labojumus, ka meestimu eerihlofchanu strahdneeku dīshwolleem attahlač no newefeligām naftas ruhpneezibas eetaisem, labu dseramu uhdeni, pirtis u. t. t. Daudsi no scheem prasjumeem

tika ispilditi. Naftas ruhpneeku longress, kas notika drihs pehz streika, usnehmās eerihkot wefeligaķas strahdneeku nometnes. Wisleelakās firmas — brahlu Nobelu — administrācija peekahpās pamisam dewinos punktos. Tapat zitās Deenwid-Kreewijas pilsehtās strahdneeku prasijumi bij skaidri-faimneeziſki.

Kā nu isturejās sozialisti pret ſcho strahdneeku streiku? Sozialdemokrats B. Prawdins fawā broſchurā „Революционные дни въ Кieвѣ“ raksta fekoſchi par to, kā Kijewas sozialdemokrātu komiteja usnehmuſe finas par zitās pilsehtās noteekoſcheem streikeem:

„Sinas no deenwideem nebij wiſai patiķamas preeſch partijas; streiku kustība, kas bij uſleēmojuſe Raukaſijā un iſplatiſuſes uſ Odesu, nebij pilnigi organizeta, kā likās, bij eefahkuſes ūtichiski un tai nebij pеeteekoſchā mehrā apſinigi-politiskas nokrahſas.“

— „Pamatā streika ūtirokhanai Kijewā gan ir, bet no fvara ir apſpreest prinzipiela jautajumu, waj ir jel maſ wehrts streiku organizet, ja Komiteja nespēhj tam pеeſchtīt ſpilgti-politisku nokra hſu un wiſu laiku to wadit, paturot fawu waru par streikotajeem.“

Un weenigi kur bij gaischi redsams, kā streiks iſzelſees ari tad, ja wadoni tam nelaus iſzeltees, tikai tur wadoneem neatlikās nekas zits, kā iſlaift proklamazijas, kur strahdneeki tita „usaizinati“ uſ streiku. Tas ir tilpat, kā kad sozialisti iſlaiftu proklamaziju faulei, kur usaizinatu winu waļarā noreetet un rihtā atkal uſlekt. Bet tas jau notiku ari bes proklamazijas un bes kahda usaizinajuma! — Jekaterinoſlawas sozialdemokrātu komitejas pahrſkatā („Искра“ № 42) ir fazits:

„Julija beigās Komiteja ūtiroza wairakas ſpezielas ſapulžes ūtahwolka apſpreeschhanai... Dika aſrahdiſts, kā laiks preeſch streika naw iſdewigs... Bet wehlač no ūtawahlām ūnam iſrahdijs, kā gara ūtahwolliſi wiſeem uſtraults, kā wiſi gaida streiku, kā waj nu mehs ūtazināſim uſ streiku, waj ne, — streiks tomehr iſzelſees; jo launajam ekonomiſkam ūtahwolliſi ūtewenojaſ ari ūtolidaritātēs juhtas, kuras ahtri ūtēaug, pateizotēs ūnam par zitās pilsehtās noteekoſcheem streikeem... Wahrdū ūtakot, neko darit: behdiga nenowehrfchamiba.“

Tà tad sozialdemokrateem gribot negribot bij „jausaizina“ strahdneeki us streiku. Daschadu eemeslu dehl komiteja atlīka streiku us pēezām deenam, nolehma to pašludinat 7. augustā. Bet, pēhz pascha komitejas pahrskata atſihfchanās:

„Iswest scho lehmumu (t. i. aiskawet streika fahkumu) bij dees-gan gruhti: wiss gaidija un wiss waizaja, kad jel fahkschotees streiks. Kad tuvak stahwoscheem (t. i. pee Komitejas) strahd-neekem atbildeja, ka streiks atlīks us zeturdeemu, 7. augustu, tad wini bij ar to loti nemeerā, tapehz ka baidijas, ka masa nemas negaidsis organizācijas usaizingajumu un uſſahks streiku pate.“

Alis tahdas wilzinaschanās un pretdarbibas no sozial-demokrati puſes, streiks Dekaterinoslawā ari neisdewās un prasijsa leelus upurus no strahdneekem. Leelakā dala strahd-neku, kas peedalijas streikā, ahtri eeweheroja sozialdemokrati nejehdsigo rihzibu un tapehz fahka ifturee es pret sozialdemokratiem ar nefslehpstu naidu. Komitejas pahrskats („Искра“ № 42) faka:

„Nahza ūnams, ka dascheem oratoreem ir kluvis bihstami eet tur, kur tee agrat bij runajuschi. Tà par weenu ūneeti, kura bij runajuse Rāidakos, strahdneekos gahja baumas, ka ta efot „ragana“ un ka ta turpmal wiss wairs winus neapmahnishot un newareschot wiss wairs usmusinat, lai kleegtu „nost ar patwaldibū“ un ka ja ūna wehl turp rāhdishotees, tad gan jau gadishotees, kas winu nodoschot polizijai.“

Tà stahsta pats soz.- dem. komitejas pahrskats! (Meħs ar noluħku isleetojam wiśwairak paschu sozialdemokrati literaturu ka awotus un peerahdijumus ūnu darbibas apgaismoschanai. Ja peerwestu to, ko rafstijusħas fahdas konserwatiwas awiſes, tad sozialdemokrati waretu weenlahrschi atbildet: ja, tà jau faka tikai muhsu eenaidneeki, kureem ir interese fagrosit faktus ūnus par launu. Bet te meħs redsam, ko ir speſſi atſiħt paschi sozialdemokrati fawos ofiziels komiteju ūnōjumos un fawās awiſes; meħs redsam, ka lai zik sozialdemokrati nezenstos iſgrosit leetas ūn par labu, tomehr paschi fakti runa pahra k gaisħu walodu un rahda, ka sozialdemokrati wiſa fawā darbibā ir tikai apmolkojuschi um krahpuschi strahdneekus, un ka strahdneeki, lai zik tumſchā weidā [peem. baumās par

„raganam“] tomehr ir jutuschi, ka sozialdemokrati winus wed nepareisā zelā, un tapehz teem ir pretojuschees. Protams, te ir eespehjams peerwest tikai ihsakus rafsturojumus; lasitaji, kuri par schim leetam interesejas, war paschi greestees pee aishrahditeem raksteem un no teem eepasihtees wifos shkumos ar sozialdemokratu krahynenezisko politiku). Tahlat minetā pahrskatā (Искра, 42) atrodama schahda atshfchanas par wis-pahriga gara stahwokli strahdneekos:

„No strahdneeku widus atskaneja saniknotas balsis pret „sozialistu“ komiteju, pret „isglihtoteem“. — Nebuhtu wini usbrukuschi waldibai, nebuhtu prasifuschi proklamazijas un runas waldibas gahfchanu, tad strahdneeki wifadā sīnā buhtu streika uswarejuschi, — ta spreda wifs leelakais wairums strahdneeku. Atmoffera bija tik smaga, ka komiteja wairakas deenas neusdrofchinajās nahkt klajā ne ar kahdām proklamazijam. Strahdneeki tā kā tā nebuhtu tās lasifuschi, — tā apgalwoja organizete strahdneeki, un tās buhtu tikai dewuschas strahdneekem jaunus eemeslus us-brukt komitejai. — Wisneisglihtotakais strahdneeku puhlis runaja, ka politiskā brihwiba efot wajadsiga tikai „isglihtoteem“; turpretim strahdneekem efot jaruhpejas weenigi par sawu arod-neezisko wajadsibu apmeerinaschanu. Wairak isglihtotee strahdneeki ari runaja, ka wispirms wajadsejis eeguht darba deenas saihfinaschanu un algas paaugstinaschanu, un tikai tad zīhnitees pehz politisks brihwibas.“

Tā tad Iekaterinoslawā soz.-dem. ir nonahkuschi konflikta neveen ar strahdneeku masam („wisneisglihtotako puhli“), bet pat ar saweem paschu „apsinigeem“ un „wairak isglihtoteem“ strahdneekem. Waj war buht wehl skaidraķa leeziba par to dīlo besdibenī, kahds schkir strahdneeku schkiru no politiskeem agitatoreem? — Bet ja strahdneeki bij tahdā mehrā saniknoti par krahyneekeem-agitatoreem, tad pehdejee toteesu ispelnijsās leelu peekrischanu „isglihtotā fabeedribā“. Par to Komitejas pahrskats saka:

„Wispaħrigi, par streiku wifis bij fajuhsminati, un komitejai deva seedojumus pat tahdi, no kureem pahra gadus agrak wa-reja sagaidit pawisam pretejadu istureschanos.“

Gods un flawa sozialdemokrateem, scheem „strahdneeku schkiras apsinas modinatajeem“, kuri ar sawu darbibu ispelnas

tik leelu ſajuhſmibu wiſā ſabeedribā! Alzimredſot, strahdneeku leeta ſozialdemokratijas wadibā ſtahw uſ droſchām kahjam, kad „wiſā ſabeedribā“ to pabalſta! Un kā lai „ſabeedribā“ ari to nepabalſtitu, kad tatschu ſoz.-dem. tik waronigi gahdā par strahdneeku eewilkſchanu zihna par intelligentu brihwibam.

Tā tas turpinajās pahrs gadus: ko grībeja pateeſibā tikai ſozialisti-wadoni un radikalā „ſabeedribā“, tas tika awiſes un broſchurās iſtehloti kā strahdneeku mehrkis, kuru tee it kā paſchi buhtu „apſinajufchees“. Tos pahra ſintus strahdneeku, kurus katraſ pilſehtas ſozialdemokrateem bij iſdeweес ſapiht ſawās mahzibās, wini weda uſ eelas taisit daschadas „politifkas paſtaigaſchanās“, pehz kām ar leelu beſkaunibu iſbaſuneja ſchis ſmeekligās paſtaigaſchanās par „grandiosām maniſteſtazijam“, ar kuraṁ wiſā strahdneeku ſchķira apleezinot ſawu neapſlah-pejamo dſinu pehz konſtituzijas!

Kad 1904. gadā kreewu liberalā un radikalā ſabeedribā dabuja eespehju patehrſetees ſapulžes un banketos, tad ſozialisti lika winai pee ſirds, lai ta atbalſtotees uſ strahdneeku eelu demonſtrazijam, lai ta nebaidotees no tām ſozialistiſkām frāzem, kahdas teek rakſitas proklamazijās preekfch tam, lai turetu zihnas gatawibā strahdneeku bataljonus. Sozialisti uſnehmās wiſus liberalu „loſungus“, wini wehl ſtrīngraf, nekā paſchi liberali, iſteizās, kā „weenigais wainigais pee wiſām muſhu nelaimem ir birokratijas waldiba“ un weenigais glahbiņſch — konſtituzija (tā fazija ſozialdemokratijee deputati Schidlowſka komiſiā). Tapehz tad „rewoluzionarās kustibās“ dalibneeki ſahkumā ari rahdija loti raibu aimu. Ja nemjūm rewoluzionaro kustibu winas leelakās peeaugſchanas eefahkumā, 1904. g. beigās, tad redſeſim, kā tur ſaweenojās wiſdaſchadākē ſabeedribas elementi. Bet ar strahdneeku maſu eewilkſchanu ſchāi politiſtā miſtrā agitatoreem nahzās wiſai gruhti. Ir dauds gadijumu, kuri rahda, kā strahdneeki iſturejās wiſai naidigi pret politiſto kustibu, pareiſi nojausdam, kā agitatori grib winus eewiļt tāhdā leetā, kura nemas neſaſkan ar winu intereſem. To rahdot, ir atkal derigak iſleetoſ ſaſchu ſoz.-dem. literaturu, kuri wini

ar saweem beedreem un peekritejeem dalas sawos eestkatos un stahsta, ar kahdeem lihdsekleem tee weenā waj otrā weetā strahdajuſchi. Žau minetais W. Alkimows sawā rafstā „Строители будущего“ (Schurnalā „Образование“, 1907, № 4), paſneeds ſchinī ſinā deesgan wehrtigus materialus. Taaisrahda wehl reis, ka Alkimows pats ir fozialdemokrats un tiz politiflai zihhai un politiflām partijam; ja wehl eewehro, ka wina rafsts nodrukats fozialdemokrati (legalā) schurnalā „Образование“, tad buhs ſaprotaams, ka pahrrunajamee fakti tur newar buht apsinigi fozialdemokrateem par laumi iſtulkoti, drihsat gan mihkſtinati un daschs kas wehl noklusets, kas lej pahrat ſchaubigu gaſmu uſ fozialdemokratiju.

Alkimows aifrahda, ka 1904. un 1905. g. kreewu fozialdemokrati, ne leelineeki, ne masineeki, nemahzejuſchi ſaſkanot ſawu darbibu ar strahdneeku wajadſibam un wehleſchanos.

„Neapmeerinati ar fozialdemokratiju, Peterburgas strahdneeki ſahka meklet ſew palihſibu ahrpus tās un ſaſtapās ar Gaponas organizaciju. 1904. gada dezembra beigās Gapons ſtahweja Peterburgas strahdneeku kustibas preekſchgalā. To apsinadamās, Peterburgas grupa (t. i. foz.-dem. menschewiku organizacija) ſahka mehginat eeguht eefpaidu Gaponas ſapulžes. Ilgi winas puhles palika bes panahkumeem un pats Gapons atklahtās ſapulžes noteikti uſtahjās pret fozialdemokrateem. — 2. janvari uſleesmoja streiks Putilowa fabrikā, kura likās eſot pate realzi onarakā fabrika Peterburgā. 3. janvari notika aīs Narwas wahrteem leela ſapulze, kura peedalijās ap 2000 strahdneeku. Gapons tureja pirmo runu, uſtahdidams ſoti mehrenus ekonomiskus prāfijumus. Kad uſtahjās fozialdemokratis Ch.; winch runaja par 8 ſtundu darba deenu, par ſodu un wirſdarbu atzelschanu, par algas paaugſtinachanu weenkahrſchajeem, nemahziteem strahdneekem lihds 1 rubl. deenā; wina runu uſnēhma ſoti firſnigi: „beidsot taſchu ari muhs ir atminejuſchees!“ iſſauzās kahds no puhla, ka leekas, weenkahrſchs strahdneeks. Pehz tam runaja otrs fozialdemokratis, par personigām un ſabeedriskām brihwibam, pehz ſahdām strahdneekem jazihnas; winu flauſijās labwehligi. Bet kad nahza trefchais fozialdemokratis un ſahka runat par patvaldibas gahſchanu, — strahdneeki ſahka winu pahtraukt ar ſauzeeneem: „deesgan! noſt! ſchihds!“ („Образование“, 1907, № 4, ctp. 105—106).

Par to pašču ſapulzi ari jau „Iſtra“ rafſtija ſawā 86. numurā:

„Runats tika weenigi par ekonomiskeem jautajumeem, bet politiku nepeelaida. Kahdu ſozialdemokratu, kas mehgina ja aſak runat par politiskeem jautajumeem, aifſina no ſapulzes. Wehlak, ka ſtahſta, leetas drufku labojuſchäſ. Wispahrigi jaſala, ka maſa labprahf kluſijas weenigi ſawejos un riſkanti bij tur uſſahtees inteligențam, kam nebij tur ſakaru.“ („События въ Петербургѣ 9—11 января.“ Отдѣльный оттискъ изъ № 86 „Искры.“ Стр. 2).

Alkimows ſtahſta, ka ari wehlak to ſozialdemokratu runas, kuri ſaukuſchi uſ waldibas gahſchanu,

„tika beeschi ſanemtas ar kleedſeeneem: „tu muhs welz ne-laimē!“ — „pakahrt tevi wajadsetu!“ Sozialdemokratiflos ru-natajuſ ſahka beedri eelenkt, lai aiffargatu pret ſtrahdneeku uſ-brukumeem. Bet wiui panahkumi ſahka augt. Daudſos rajonos ſozialdemokratu eefpaids tilktahu preeauga, ka Gaponam wajadſeja eepreekſch aprunatees ar muhsu beedreem un pret teem peekahp-tees... Tikkid ſtrahdneeku kuitiba ifgahja uſ celas, waldoscho eefpaidu uſ maſam eeguwa ſozialdemokratija“ (Образование, 1907, № 4, 106. l. p.).

Bet interesanti eevehrot, ar kahdeem lihdſelkeem ſozial-demokrati ir riħkojuſches, lai eeguhtu eefpaidu uſ ſtrahd-neekem un lai beidsot eewilktu ſtrahdneekus taī planā, kas noweda pee 9. janvara aſinainas fadurſmes. Par to pa-fneeds peetekoschi daudſ ſiu Peterburgas Komitejas lozeſlis ſawā ſinojumā:

„Katraſ ſtreikojoſchas fabrikas lapinās, kuras jaſtahdija ſo-zialdemokratijas wadibā, tika eeveſti ari politiſki prafijumi“ („События въ Петербургѣ 9—11 января.“ стр. 2).

Sozialdemokratija pret ſtrahdneeku gribu uſnehma lapinās ari prafijumu pehz konſtituzijas un pehz tam pa wiſu Kreewiju baſuneja, ka Peterburgas ſtrahdneekli zihnotees pehz konſti-tuzijas! — Komitejas lozeſlis gluſchi waſirdigi aſtahſta ari daschas zitas ſozialdemokratu blehdibas un wehl lepojas ar tam „Iſtras“ laſitajeem (toreis ſoz.-dem. droſchi wareja lee-litees ar ſawām blehdibam, jo ta ſaulta „ſabeedriba“, kas bij „Iſtras“ galwendā laſitaja, iſturejās ar leelu ſimpatiju pret ſoz.-dem., kuri zihnijs pehz „ſabeedribai“ wajadſigas konſti-

tuzijas. Tagad nu gan soz.-dem. wajag buht drusku neomusligi ap duhschu, kad well gaismā winu toreisejos rakstus):

„Ar otrdeenu, 4. janvari, sahkas stipra kustiba Newas rajonā. Sche sozialdemokrati, pawisam zitadi, nekā Narwas rajonā, droshchi usstahjas sapulžēs un ahtri ween eeguhst panahkumus. Newas rajona „Saweenibas“ (Gapona organiz.) preefschneeks bij kahds strahdneeks Petrows, gudrs sehns, brangs runatajs, kas loti labi pasina puhla psichologiju un prata eeguhst eespaidu us to. Pats winsch sahkumā bija sozialdemokratu pretineeks, skaidra ekonomista tips. Winsch zentās sapulžēs nepelaist sozialdemokratus un otrdeen runaja preti muhsejam oratoram. Bet pehdejais prata leetu eegrofis tā, ka Petrowam klaht neesot, winu paschu (soz.-d. oratoru) eeewehleja par Saweenibas nodakas preefschneeku, Petrowa weetā... Kad Petrows akkal eeradās, tas sahka usbrukt strahdneekem par to, ka tee eeewehlejuschi sozialdemokratu par preefschneeku, sahka peerahdit, kahds launums nahkot no sozialdemokratiskas propagandas; bet winu peespeeda palikt meerā (смириться)“ (Отдельный оттискъ изъ № 86 „Искры“ стр. 2—3).

Ar kahdeem lihdselkleem winu „peespeeda palikt meerā“, to komitejas lozeklis nestahsta, domajams, aif wisai swarigeem eemesleem: daschreis teesham „klusuzeeschana ir — felts“. Tahak minetais sinojums „Istrā“ turpinas:

„Kas atteesas us strahdneeku masu, tad ta sawā wairumā ir breesmigi peleta. Ta labpraht sapulzejas paklausitese runatajus, usmanigi seko winu runām, israhda peekrischanu waj pretoschanos, stahda jautajumus, — bet ar wiſu tu skaidri saprot weenigi paschu ikdeenischkako, wistiwako, peem. algas paaugstinaschanu, meistarū nekaunibas eerobeschoschanu, turpretim nopeetnakus prasijumus aptwer wiſai gruhti.“ (События въ Петербургѣ 9—11 января, стр. 3).

Bet lai kā, janvara deenās Peterburgas sozialdemokratiem likās, ka politiskās rewoluzijas brihdis ir klaht. Tapehz wini nebuhnt neusstahjās pret Gapona wiltigo projektu par gahjeena sarihkoschanu 9. janvarī: wini nezentās isleetot sawu eespaidu, kahdu tee bij eeguwuschi us daschām strahdneeku ap-rindam, lai tos atturetu no schi ūla; ne, sozialdemokrati paschi wehl agiteja us schi gahjeenu un peedalijās tajā. Kad Gapons

teem zehlis preelschā sawu planu, Peterburgas s.-d. grupas zentrs nolehmis un atbildejis Gaponam, kā

„sozialdemokrātija gan nepekriht petīzijas idejai, bet wina tomehr ees kopā ar masu, nems dalibū kustibā, lai ismantotu demonstrāciju zīl eespehjams labak“ (События въ Петербургѣ 9 до 11 января, стр. 6).

Ko nosihmē pehdejais isteizeens? — Kā petīzija tiks iſpildita, to, kā tee paſchi atſihstas, nezerejis neweens sozialdemokrāts. Wini labi ſinaja ari, kā waldiba nepeelaids fchahdu demonstrāciju un apspeidis to ar wiſtingrakeem lihdſelkem. Un tomehr, lai gan to ſinadami, sozialdemokrāti neween nezentaſ atturet, masakais ſawus „apſinigos“, no ſchis demonstrācijas, bet wehl to pabalſtija, lai to „ismantotu zīl eespehjams labak“, t. i. lai eemahnitu ſtrahdneekus lamatās, lai nowestu pee aſinainas ſadurſmes un lai tad waretu rāhdit uſ aſinim un fazit: redsat nu, kā naw zita glahbina, kā konſtitu- zija! Sozialdemokrāti ne brihdi neſchaubijās farihkot wiſleelakos aſinu pluhbus, lai tikai waretu ſtrahdneekus eewilkrt radikālaſ ſabeedribas apkampeenos un eedwest teem tizibu uſ konſtituzio- nelu waldibu. Wehlak wini paſchi noſauza 9. janvari par „konſtituzionelaſ Kreewijas aſinskriftibū“ un ar leelu ſajuhsmu runaja par to. Un kapehz lai ari neſajuhsminatos? Tās jau nebijs Plechanowu, Leninu, Alimowu un zitu sozialdemokrātisko weikalneeku aſinis, kas tur pluhda, — bet tikai „peleka maſas“ aſinis. Un ſchahda „peleka maſa“ jau weenmehr ir kaſpojuſe par leelgabalu galu wiſas rewoluzijās, kuru mehrlis ir bijis dabut walſts waru un walſts kāfi daschadu liberalu un radikalu kundſinu rokās. —

Pehz 9. janvara notikumeem Peterburgā ſahkās gatawo- ſchanās uſ 1. maiju. Bet maija ſwehtki atneſa sozialdemokrāteem ſtipru wiſchanos. Alimows rakſta:

„Uſ eelas iſgahja tikai organizete ſtrahdneeki un tad ari ne wiſi. Organisetu ſtrahdneeku Peterburgā bija ſchaj laiſā ap 3000; tee, kuri iſgahja uſ demonstrāciju, ſadaliti 7 mihtnos, ne- atſahja nekahda eespaida; tee radija besspehka demonstrāciju. — Schi neiſdoſchanās peerahdijs, kā ſawā tagadejā weidā organi-

sazijs ne tikai nespēj radīt strāhdneeku masu uſtahschanoſ, bet nedod pat eespehju eepaſihtees ar masas iſto gara ſtahwoſli. Žau maija agitazijas laikā atſewiſchku fabriku labakā strāhdneeku ſapulžēs iſteizas ſtiprs nemeers ar ſozialdemokratiju . . . Iſrahdijs, ka leela dala partijas strāhdneeku dſihwo ahrpus partijas organizazijam un nav apmeerinata ar tām” (Obrazovanie, 1907, № 4, ctp. 107—108).

Pirma maija neiſdoschanās, kura ſozialdemokratiem bij wiſai pahrſteidſoscha, ſpeeda wiņus meklet jaunus lihdsellus, ka eeguht zeefchakus ſakarus ar strāhdneeku masam. Schi paſch-kriftika un jaunu lihdsellu melleschana labi atſpogulojas resolu-zijs, kuru 3. maijā peenehma Peterburgas pilſehtas rajonā, pehz tam ar leelu peekrifchanu uſnehma ari zitos rajonos un drihs pehz tam nodrukaja „Iſkraſ” 100. numurā (no 15. maija). Schi resoluzija ſkan (paſtrihpojumi mani):

„Pirma maija ſwehku neiſdoschanās ſchinī gada peerahdija atſchiktibu ſtarp partijas organizaziju un strāhdneeku masu. Schis behdigais fakti dewa pilſehtas rajona agitatoru ſapulzei eemeſlu tuvāk pahrrunat muhſu darbības metodes. Pahrſpreduſe ſcho jautajumu, ſapulze nahza pee ſekofcheem ſlehdſeeneem: 1. Lihds ſchim proletariata zihna par ſawām teefchām wajadſibam ir pee-kopta tikai ar wahju ſozialdemokratijas dalibū, kura tāhdā kahrtā noſchlihrās no plafchako masu dſihwes. — 2. Tā ka tagad kon-ſpiratiwā darbība ween nenodroſchīna masai peeteekoſchu dalibū partijas dſihwē, un pa dalai nowed pee tam, ka mafa, ka tāhda, teek nostahdita preti partijai, ka nelegalai organizazijai, — tad partijai wajaga nemit ſawās rokās strāhdneeku arod-neeziſko zihnu uſ legaleem pamateem, zeefchi ſaiftot ſcho zihnu ar ſozialdemokratieem uſdewumeem. — 3. Schai noluhkā partijai neween janem wiſdſihwakā daliba jau paſtahwoschās strāhdneeku profesionelās ſabee-dribās, kafes u. t. t., bet ari jaunemas iniziatiwa pee tāhdu organizaziju radīſchanās, kuras dotu eespehju apweenot plafchalas masas uſ wiņu ſchikras intereschu pamateem.”

Schāi resoluzijā redsam loti gaifchi, no kureenes nahk un aif ka hdeem eemeſleem fahkā ſozialdemokrati „ſimpatija” un „gahdiba” par strāhdneeku arodneeziſkām beedribam. Kad ſozialdemokratiem ar ſawu ekonomiſko kumedinu bij iſdeweess eeguht eespaidu tomehr tikai neezigā dala strāhdneeku; kad

wairakus gadus f.-d. nekahdi neisdewās sagrahbt sawās rokās strahdneeku maſu kustibu un to wadit politiskā wirseenā; un tād soz.-dem. redseja, ka strahdneeki wiſai dīshwi intereseſas un peedalaſ ſawās arodneeziflās beedribās, zil nepiſnigas tās ari wehl nebuhtu, — luht, tād beidsot ſozialdemokratijas agitatoreem modās doma: pag', mehs tatſchu waram ſchis arodneeziflās beedribas nemt ſawās rokās un zaur wi nām mehs eewilkim ſew wajadſigā wirseenā ari strahdneeku maſu. Peeweſtā resoluzija ſchis noluhks iſteikts pilnigi nepahrprotami.— Tāi paſchā „Iſkra“ 100. num., kur nodrukata ſchī resoluzija, bij garsch redakcijas rafits, kas ari pahrrunā ſcho jautajumu. Tā ka maija ſwehtki neisdewās ne tikai Peterburgā ween, bet ari Maſkawā, Charkowā, Tjekaterinoflawā, Rostowā, Kijewā, Rigā, — gandrihs wiſur, kur tika farihkotas maija demonſtrazijas, tād „Iſkra“ taisa wiſpahrigu ſlehdseemu, ka

„mehs wahji protam peewiſt maſas pee darbibas: maſas muhſ uſklauſas loti ſimpatiſki, wiņas mahzas loti labprāht, bet wiņas muņs nefeļo uſ muhſu uſaizina jumeem.“

Scho preeſch soz.-dem. wiſai behdigo faktu atſina ari organizaciju konferenze. (Skat. peelikumu „Iſkra“ 100. num.: „Первая общерусская конференция партійныхъ работниковъ“.) Un daudſi soz.-dem. tād wehrſa ſawās ažis uſ strahdneeku ar odneeziflām beedribam: no tureenes nahks tas palihgs! Nupat minetās konferenčes resoluzija teikts:

„Tagadejā wiſpahrigās atmodes laikā proletariata maſas wairak neka wiſas zitās ſchirkās, parahdas ſchim laikam rafsturiga zenschanās organiſetees ſawu politisko un profesionelo intereschu aiftiāhweſchanai. Ir wajadſigs, ka ſozialdemokratija eeguhtu ſawās rokās ſcho ſpehzig o kustibu, ka wiņa uſnemtu ſewi un politiſki iſaudzinatu ſawās rindās wiſus tos apſinigos ele-mentus, kurus proletariats no ſawa widus ſneeds.“

Tāpat ſkatījās uſ ſcho jautajumu Peterburgas menschewiku grupa. Peterburgas soz.-dem. wehſtulē, kuru peewed „Iſkra“ ſawā 100. num. eewadraſtā, ſagīts:

„Nopeetni wadidami profesionelo zihau... mehs radifim droſchus pamatus muhſu partijas eepaida pеeaugſchanai. Profesionelo beedribu ſapulzēs, kurās tiks apſpreesti wiſi jautajumi,

tas interesē strahdneeku, mehs ismeklesimees tahdus elementus, turi, noder muhsu parteijiskai politisks zihnaš organizazijai."

Un seo wehstuli peewesdama, „Iksrāš“ redakcija peeshimē:

„War ar pilnu pahrleebi suuzit, ka tikai strahdadama tahdā wirseenā, kahds aifrahdits schini wehstule, sozialdemokratija spehs uswaret un eeguht sem sawas waras to stichiju, kura lihds schim ir winu pahrwaldijuse.“

Tomehr eeguht sem sozialdemokratijas waras strahdneeku kustibas „stichiju“ — tas pateesibā nebuht nenahzās tik weegli, ka sozialdemokratiske agitatori bij eedomajuschees pirmā fajuhsmas brihdi. Par schim gruhitbam atstahsta Altimows sawā min. rakstā. Altimows 1905. g. pawasarī eeradees Maslawā, kur pastahwejuse drukatawu strahdneeku saweeniba. Ta bijuše skaidra strahdneeku organizazija un pee tam atsinuse starptautisks sozialdemokratijas pamata prinzipus. Altimows mehginajis peerunat schis saweenibas beedrus, lai tee pafludinatos par partijas organizaziju un tad mehginitu iswest zauri partijas pahrgrosibu us plaschi-demokratiskeem pamateem. Winsch wairakas reises runajis ar strahdneeleem no schis saweenibas zentra, bet tee stingri atraidijuschi wina preekschlikumu. Wini, faka Altimows, „palika pee tam, ka neestahdamees partijā, kuras prinzipus wini tomehr pilnigi atfihstot, wini warot labak pabalstīt proletariata leetu“. Wini aifrahdijuschi, ka peewenojotees partijai, un padodotees winas statuteem un zentralkomitejai, saweenibai draudetu breefmas — nonahkt tahdā stahwołli, ka tahlaka pastahweschana winai wairs nebuhtu eespehjama. Partija ar sawu eejaufschanos jau ispostijuse daudsas pastahwigas strahdneeku organizazijas, pahrwiltdama sawā „professionelo rewoluzionaru“ organizazijā daschus nedaudsus dalibneekus, bet pahrejos strahdneekus atgruhsdama nost. Galvenais strahdneeku eebildums bijis, ka wini negribot padotees teem „professioneleem rewoluzionareem, kuri jau peerahdijuschi, ka tee nešpehj wadit strahdneeku schķiras zihnu“. Saweenibas beedru wairums nekahdā finā nebuhtu ar meeru peeweenotees partijai; peeweenotos tikai weena masa daina, ta saweeniba iswehrstos par sozialdemokratisko strahdneeku-tipografu saweenibu,

bet nebuhtu wairs strahdneeiku organizazija wisbahrigi (Образование, 1907, № 4, стр. 102).

Tahda oposizija un tahdi pavisam neglaimojoschi usslati par Kreewijas sozialdemokrateem pastahweja pat pee teem strahdneekeem, kuri, ka Altimows aishrahd, atsinuschi „starp-tautiskas sozialdemokratijas pamata prinzipus“. Zil wehl dauds gruhtak soz.-dem. nenahdas ar to „stichiju“, kura neatfina nekahdus „soz.-dem. pamata prinzipus“! Wisbahrigi, 1905. g. pawašari un waſarā sozialdemokrateem mas laimejās dabut eespaidu us strahdneeiku arodneeziskām heedribam. Ja soz.-dem. ari isdewās daudsos streikos nostahtees par waditajeem, tad tas tomehr nenosihmē, ka wineem toreis buhtu bijis kahds leels politisks eespaids. Strahdneeiki gan nepretojās, ka winu lapās soz.-dem. eebihdija ari daschus politisks prasijumus, tomehr nekahdu fajuhsmibū ſhee politiskee prasijumi strahdneekos neradija. 1905. gada waſaras streiku kustiba pehz fava fatura bij tik ūkaidra ekonomiska kustiba, ka reti kad zitad peeredsets, par spihti wiſeem soz.-dem. „finatnisseem“ aprehkineem, kuri mahzija, ka pehz 9. janwara nu neisbehgami wiſai kustibai waſagot buht ūtingri-politiskai. Bet soz.-dem. zentās eestahſtit wiſai paſaulei, ka strahdneeiki ari fawos ekonomiskos streikos pateefibā peekopjot tikai politisku zihnu! Un ka „Iſtra“ fawos eewadrakſtos, tāpat ari fabrikanti fawos ūnojumos un preekhlikumos waldbai iſteizās, ka galwenais eemſls strahdneeiku nemeereem efot newis winu darba apstahkli un ekonomiskais ūtahwoklis, bet „wisbahrpolitiskee apstahkli“ un „birokratijas waldbi“, tapēhz strahdneeiki ar faweeem ūtreikeem pateefibā tikai protestejot pret waldbi. Fabrikanti mehds aishrahdit ūtreikotajeem-strahdneekeem, ka ari ūhos tāpat nomahzot Kreewijas galwenais eenaidneeks — birokratija, pret kuru tapēhz waſagot wiſeem ūpig i zihnitees.

1905. gada oktobra generalstreiks pehz fawas iſzelschanās un pehz leelakās dalas dalibneiku mehrkeem bij ūaimneezisks generalstreiks, kaut gan sozialisti un kadieti to mehds nostahdit par weenigi politisku ūtreiku. Ūselsszelneiku ūtreiks, kas bija

generalstreika sahkums, iſzehlās dehł dſelſszela ſemako ſalpotaju ekonomiſkeem praſijumeem un wina dalibneku leelakā wairuma apſinā tas wiſzaur ari paſka ekonomiſkſt ſtreiſt, lai gan fozialiſteem bij iſdeweess peekahrt klaht ari daschus politiſkus praſijumus. Tāpat leelakā dałā ruhpneezibas nosaru ſtrahdneku peeweenojās generalſtreikam tikai ar noluhiu iſkarot ekonomiſkus uſlabojuſmus. ARI paſchi fozialdemokrati aifrahda, ka

„neka hdu noteiltu politiſku praſijumu, kuri buhtu bijuſchi ſtreika loſungs, nebi ja, un aktiwa zenschanas iſkarot peekahpſchanos no waldibas maſas nebij manama. Ideja par zihnu dehł politiſkas waras wehl nebij eekluwuse ſtrahdneku maſu apſinā.“

Tā rafſta par oktobera deenam fozialdemokratis Awilows (Вѣстнік Жизни, 1907, № 1, стр. 147). Tikai fozialiſti patwaligi uſſpeeda kufiſbai politiſku rafſturu, tikai wineem, ar daschu apmukkotu ſtrahdneku paſlihdſibu, iſdewas pahrwehrſt generalſtreiku par lihdselli liberalaſ un radikalas ſabeedribas rokās. Kad tas bija panahkts, tad „lopigā zihna“ ſahka peedalitees ari burschuafija, kura tā nowadija wiſas breefmas projam no ſewis — uſ waldibu. Kad kufiſba jau bij pahrwehrſta par politiſku, tad, ka ſaka Awilows minetā rafſta,

„fabrikanti un inſcheneeri ne tikai nepretojās ſtreikam, bet wiſeem ſpehkeem to pabalſtija . . . Ruhpneezibas proletariats pazechla uſ ſaweem plezeem wiſu liberalo opoſiziju“.

Zit jauka aina! Proletariats wiſpirms grib zihnitees dehł ekonomiſkeem praſijumeem; bet fozialiſti tam eestahſta, ka galvenais pretineeks titlab proletariatam, ka burschuafijai ir waldiba un tapehz proletariatam jaatmet ſawa zihna dehł ſaimneezifeem uſlabojuſmeem, jaſazel „liberalā aposiſija“ uſ ſaweem plezeem un jaet „lopigā zihna“ pret waldibu. Proletariats ari laujas peekrahptees, un tad fozialiſti newar ween nopreezatees par tik brangu iſnahkumu!

Strahdneki torefiſ nepretojās fozialiſtu taktikai; tee bij apſchilbinati no „leelajeem“ politiſkeem panahkumeem, ka peem. wareja pat dſeedat „brihwas dſeeſmas“ un ſtaigat pa eelam ar ſarkanām lupatam. Taisni Kreewijas fozialiſti ir gal-

wenee wainigee, ka oktobra generalstreika leeliskais spehks iſſihka neezigos politiflos mehrkos, bes kahdām paleekamām faineeziskām reformam. Daudſas galwas pilſehtu fabrikas strahdneeki gan teeschā zelā iſweda 8 ſtundu darba laiku. Bet ahtri parahdijs wara, kas wilka robeschas strahdneeku teeschajai zihna: ta bij burschuafijas ekonomiſkā wara. Ta pate „liberalā opoſizija“, kuru strahdneeki politiflā zihna bij turejuſchi us ſawemeem plezeem, tagad faineeziskā dſihwē greeſas pret strahdneekem. Pahrleezinajusfes, ka strahdneeku ſpehki jau iſtehreti politiflā luſtibā un neapdraude wairs winas ekonomisko waru, — burschuafija, ſewiſchki ar lokauteem, dewa strahdneekem nepahrprotamu mahzibu, ka neraugotees us wiſam „brihwajām dſeefmam“ un ſarkanām lupatam, strahdneeki patteſibā tomehr naw panahkuſchi itin neka, tapehz ka faineezisku reformu weetā apmeerinajuschees ar ſozialiftu politiflām paſazinam.

III.

Lihdsiga rihziba strahdneeku faimneezisko zenteemu sīnā redsama ari pee latweeschu sozialdemokratijs. Tīk ar to starpibu, ka latweeschu soz.-dem. nebij wajadfigs sarihkot fewischku ekonomisko kumedinu preeksch strahdneeku eewilfschanas politikā: kad sahkas sozialdemokratiska kustiba, ta atrada preekschā strahdneekus, kuri bij jau deesgan stipri eeinterefeti tntelligentu leetās, winu „brihwibās“ un „teefibās“. Kas ir wehl ihpatnejaks intelligentu intereschu lauks, nelā literatura? Bet latweeschu strahdneekem ir jau eeaudfinata leela intereſe us „progresivo“ literaturu, kura, ptotams, tapehz jau nemitas buht intelligentiska, ja ta nosauzas par „proletarisku“. Jau „Deenas Lapa“ un „jaunstrahvneeki“ 90. gados, wehlač „progresivi-demokratiske“ kulturtregeri Afari, Dermani, Deglawi u. z., fewischki ar saweem jautajumu un preekschlaſijumu wakareem, bij jau tahdā mehrā aptehſuſchi latweeschu strahdneeku ūnāko ekonomisko stuhrgalwibu un radinajuschi nodarbotees ar wineem gluschi ūveschām leetam un interesem, — ka 1903. gadā, kad istenibā sahkas latweeschu sozialdemokratiskas partijas darbiba masās, wina wareja jau bes kahdām maskeradem stahtees pee ūawa ihstā usdewuma: peejuhgt strahdneekus par wilzejem-lopineem pee intelligentu „progresu“ ķeras. Tapehz ūchā ūeetā neap-ſtatīsim ūhak latv. sozialdemokratu agrako darbibu un pahreesim teeschi pee f.-d. politikas arodneezisko beedribu jautajumā.

1905. gada rudeni, kad likās, ka walsts wara nupat pahrees radikalo un sozialistijsko politiku rokās, latweeschu sozialdemokratijs wadoni isturejās loti newehrigi pret strahdneeku faimneeziskeem zenteeneem. Teesa, daschi sozialdemokratu politiki, kuri bij tahlredfigati, peem. Rigā Osols, gan nodarbojās ari ar

arodneezisko saweenibu dibinaschanu; bet newis lai weizinatu faimneezisko zihnu; winu mehrkis bij tahdā zelā turwinat sozialdemokratijai plaschakas strahdneeku masas, kuras ar politiskas zihnas „losungeem“ nebuhtu peedabujamas, un ta aplinkus gahdat sozialdemokratijai wairak peektiteju. Uri scho tahreddigalo soz.-dem. politiku azis strahdneeku faimneeziskee zenteeni bij tikai lihdseklis politiskas zihnas weizinaschanai. Bet ziti, masak aprehtinataji sozialdemokrati, jusbamees jau waldneeki par sozialdemokratisko Baltiju, negribeja par ekonomisko zihnu wairs ne dsirdet; tee atklahti teiza, ka nu neefot laika nodarbotees gar tahdeem sīhkeem jautajumeem, nu tik wajagot iskarot wis-pahrigas wehleschanu teesibas un satversmes sapulzi, tad pehdejā tuhlin eewedischot ari 8 stundu darba deenu (Wakar-Eiropas walstis jau daudsas reises ir iskarotas daschadas satversmes sapulzes, bet neweena no tām naw pat sapnojuse par 8 stundu darba deenas eeweschanu; tās ir pratufčas eewest tikai sodus strahdneekeem par arodneezisku beedribu dibinaschanu, kā frantschu revoluzionārā satversmes sapulze 1791. g.). Ko strahdneeki jaſneedsa ekonomiskā finā, to wini panahza „ar sawu paſchu ſpehku un ſapraſchanu“, bes sozialdemokratu wadonu palihdsibas, kuri bij aſnemti ar plehſchanos ap pilſehtas domneeku amateem. Kahdi bij strahdneeku teeshee faimneeziskee eeguwumi, tas finams; jaaisrada tik, ka peem. Peterburgā un Maskawā, kur strahdneeki masak stahweja sem soz.-dem. ſwilpes, winu faimneeziskee panahkumi bij dauds leelaki, nekā Riga, kur leelaka dala ſpehku iſpluhda neaugligos politiskos zenteenos un „brihwās dſeeſmās“. Nekad zitad latweeschu strahdneeki naw parahdijuschi tahdu tik leelu neapſtīgumu un aļlu ſekloſchanu īatram weiklakam blāhwejam, kā 1905. g. rudenī, kur tee deenu no deenas klausījās politiskas pasazinas Grihsinkalnā un daschadas beedribās un staigaja pa eelam ar farkanām lūpatam, ar kūrām war gan kahdu ſwirbulu baru iſbeedet, bet newis kahdas reformas iskarot. Samehrā ar scho ſlimigo intereſi preeksch „politikas“, ari paſchā strahdneeku ſchķirā bij deesgan mas wehribas preeksch faimneeziskeem

jautajumeem, tā kā šchinī sīnā sozialdemokrati ari nejuta nelahdu leelaku ūpeedeenu no strahdneeku masam, un tikai tā ar blakus leetu daschi no wineem nodarbojās ari ar arodneeziķam beedribam. Bes tam daschi sozialdemokrati profesionali darija to wišwairak pelnas noluhtā, lai eetiktu par šo beedribu waditajeem un tā tahdi waretu faxemt sīnamu algū. Lai gan toreis atwehrās wiſai dauds „ſabeedriſku uſderumu” un „amatu” ari politiſkā kustībā, tomehr wiſai leelajai sozialdemokratisko profesionalu ganibai to nepeetiķa: tos eenehma weiklākei. Neiſweizigaleem nahzās apluhkotees pehz weetam zitur un daschi ūhka palihdset strahdneekem dibinat arodneeziķas beedribas, lai tur atrastu ūv amatus un lai šis beedribas turetu ūem ſoz.-dem. „idejīſķas” ūwilpes. Tā ilustražiju peewedīsim lāhda strahdneeka aprakstu par to, tā noriſmaļuſes buhwstrahdneeku ūaveenibas dibinashanas ūapulze:

„Kur ween strahdneeki grib ūſahlt ūawu ekonomisko zīmu, tur tuhlin ir klaht ari lāhds inteligents. Winsch ar ūaweeim ūkai-ſteem wahrdeem zenschas strahdneekem eestahſtit, lai tatschu ne-ūſahlot ūawu darbibu bes inteligentu palihdības, un lai padodotees politiſķas partijas teoretiķi wadiiba. Tā notika ari 1905. gada novembrī, kad Rīgas buhwstrahdneeki iſgatavoja ūawas arodnee-ziķas beedribas ūtatutus. Lāhdā wakarā buhwstrahdneeku preefſch-ſtahwji ūapulzejās „Rotaſ” sahle, lai pahruunatu kopīgās intereses un iſwehleitu pagaidu preefſchneezibū. Tur bes wajadības eeradās ari sozialdemokrati partijas inteligenti un ar ūaweeim jaukeem iſteizeeneem agiteja, lai tatschu ari no wineem lāhdu eewehlot beedribas preefſchneezibā. Otrs ūiau noluhts bij pahrleezinat strahdneekus, lai tee peenemot sozialdemokrati programu un faktiku. Katrā wahrda tee ūkandinaja: „tikai sozialdemokrati ir tee, kas wed strahdneekus pa iſtu zelu,” — tik ūiprā balsi to iſkleegdamī, ka bij waj auſis jatura ar rokam zeeti. Beidsot pee kandidatu ū-ſtahdīshanas weens no wineem ūtahdija ūawu wahrdu preefſchā. Šaprota ūleeta, ka ūinu ari eewehleja, jo leelakā dala weh-letajū bija tahdi, kas alli paļauſija partijas lihdereem. Daudsī pat needomajās, ka strahdneeku ūorganizāciju inteligents neder un newar nest nekahda labuma strahdneeku leetai. Ari to nee-weihoja, ka winsch tikai preefſch tam zenschas tikt strahdneeku ūorganizāciju, lai waretu par ūiteem waldit un no ūinu ūweedreem dīlhwt. Bet ja lāhdam ari bija pretejas domas un pat reebjums

par wina eewehleschanu, tad tomehr newareja jau usdrofchinatees tam protestet, jo tad teefcham tahds buhtu nosaults par huliganu jeb strahdneku prefineetu. Tai laika Baltija blahwa wifos faktos, lai fargotees no wifem, kas naw par sozialdemokratiju, jo tee wifis efot strahdneku enaidneeki. Ta tad ari toteis, tee strahdneeki, kuros jau bij pamodusēs skaidraka intereschu apsina, bij speetti kusjet, deht sozialdemokratu waldishanas kahres."

Tomehr, zik sozialdemokrati toteis ari peedalijas arodneezijsko beedribu dibinashanā, to darija tikai atsewischki „darbinieki“, pa leelakai datai tee nespēhījigakē un neewerojamakē (atfklaitot Osolu), kureem politiskos weikalos nebij weetu. Latweeschu sozialdemokratijsas wadiba sawā wifumā isturejās pret fainmeezijsko kustibū ka pret kaut ko gluschi neswarigu. Zik ne-wehrigi wina luhkojās us arodneezijskām beedribam, peerahda ari tas, ka lai gan noſtāhdidami nodibinatās beedribas sem sawas „idejiskās“ wadibas (zaur profesiōaleem), wadoni tomehr nezentās nodibinat zeeschakus organisatoriskus faktarus starp partiju un arodneezijskām beedribam. Tagad sozialdemokratiskee mahnitaji zenschas isgudrot daschadus „dsilus“ eemeslus, kas lai isskaidrotu tahdu dihwainu rihzibū no foz.-dem. puſes. Ta „Wahrpas“ (Nr. 26, rakstā „Arodneezijskas beedribas un politika“) grib eestahsttit saweem lasitajeem, ka taisnī

un „weenigi weetejā s.-d. organisazija bijuse ta, kura usstah-jusēs pret atklahtu arodneez. beedribu saistischanos ar partiju. Zik finams, tad tās eebildumi pret to naw bijuschi tik dauds princijsiela, ka praktisla rakstura: apweenotees ar nelegalu organisaziju atklahtām arodneez. saweenebam neefot eespējams (administracija), un legalisetees preeksch s.-d. attal efot par agru.“

Katrī, kas naw aismirjis 1905. gada notikumus, eeweħros, ka „Wahrpas“ te stahsta netāunīgus melus. Ia foz.-dem. nezentās apweenotees ar arodneezijskām beedribam, tad newis tapehz, lai tās issargatu no apweenoschanās ar nelegalu partiju: latram finams, ka pate sozialdemokratiska partija pasteidjsās legalisetees tuhlin pehz 17. oktobra manifesta if-lasitishanas un nebuht neusskatija to „par agru“. Wina negribeja organisatoriski saistitees ar arodneezijskām beedribam

weenkahrfschi aif ta eemesla, ka eestatijs tās par gluschi nesvarigām, ar kurām sozialdemokratisas wadoneem naw wehrts nodarbotees til karstā politisks kustibas laikā. — Uri ta fauktā „Latweeschu sozialdemokrati saweeniba”, kura 1905. g. beigās notureja sawu „longresu”, nemin ne sawā programā, ne sawās peenemītās resoluzijās ne pušchplehsta wahrda par arodneeziskām beedribam. Pehdejās toreis preeksch daudseem sozialdemokrateem it ka nemas nepastahweja pāsaule.

Tagad ir kluvis pawīsam zitadi. Pagabjušcho gadu peedīhwojumi daudseem strahdneekeem ir atwehruschi azis: tee reds, ka lihds schim eetais zelsch ir nepareiss, ka wini ir tikuschi peekrahpti no saweem politiskeem wadoneem, ka pehdejo zenteeni ir gluschi preteji strahdneku wajadsibam. Tapehz aif-ween wairak strahdneku aiseet projam no sozialistiskām partijam un dibina sawas paschu fainmeeziskas organisazijas. Wadoni reds, ka tuwojas gals, wini, ka politiku, waldbai, un lai glahbtu, kas wehl glahbjams, ari wini sahk gudrot jaunu strahdneku apmahnischanas lihdseltus. Apstata par freewu soz.-dem. redsejam, ka tahda „jaunu zelu” mēlleschana ir atlahertojuſes latru reisi, kad gaſchak parahdijuſes sozialdemokrati neſpehja turet masas pilnigi sem sawas waldibas. Tā ari tagad wiſeem sozialdemokrateem no jauna sahka atdaritees azis preeksch arodneeziskām beedribam, kuras wini 1905. g. rudenī ne pawīsam nebij warejuſchi pamanit. Jau freewu sozialdemokratis longress Stokholmā (1906. g.) eeteiza saweem agitatoreem stahtees pee profesionelo beedribu dibinaschanas, tapehz, faka resoluzija, ka

„profesionelās beedribas eewelt proletariatu teeschā politiskā zīhnā un weizina strahdneku schirkas plāschaku organisaziju un politisku apweenoschanu.

Ari Kautskis sawos rakstos par freewu rewoluzijas spehkeem (1906. g.) atgahdina saweem freewu kompanjoneem, ka sozialdemokrati ne uſ weenu brihdi nedrihēſtot atstumt pee malas strahdneku fainmeeziskās intereses. Kautskis jau agrāk, neka ziti soz.-dem., noprata briesmas, kahdas draudeja freewu

sozialdemokratijai no tam, kā ta pahrač walsirdigi, wiseem redsami sahka „spezialisetees“ us politiku ween. To pašchu jau laikus atgahdinaja saweem beedreem ari daschi tahlredsigakee no pascheem kreewu soz.-dem. (peem. soz.-dem. awise „Bolna“ numurā no 26. aprila 1907.).

Peewilzigi ir sekot, kā sehini laikā ir mainisjuschees soz.-dem. usškati par to, kā h d à m i h s t i j a b u h t arodnezziskām beedribam, un aīs kahdeem eemesleem schi usškatu maina ir notikuše. — Sahkumā soz.-dem. reformatori mehdsa eeteilt, lai dibinot stingri pretejiskas, ilegalas sozialdemokratiskas profesionelas beedribas. Peem. soz.-dem. partijas Maskawas ap-gabala organisazijsa sawā konferenžē 1907. g. augusta mehn. usstahjās pret legalām un bespartejiskām arodnezziskām beedribam un eeteiza dibinat ilegalas, partejiskas, sozialdemokratiskas. „Konferenzi“, saha „Arodneeks“,

„neatbaida fakts, kā ilegalas strahdneku beedribās apweenosas tikai neleela strahdneku dala. Winas (konferenzes) lehmumos galweno lomu spehle teeksme dabut arodnezziskās beedribas „ismantoschanas“ aplokā, tihri politiskas zīnhas atmosferā.“ („Arodneeks“ Nr. 6, 88. l. p.).

Bet kad israhdijs, kā strahdneku masas negrib partejisku sozialdemokratisku profesionelu beedribu un pehdejās ne-peewilka nezik beedru, tad politiki sahka mahzit, kā jadibina bespartejiskas, neitralas arodnezziskas beedribas, kuras tad sozialdemokratijai daschadeem aplinkus lihdselkem jazensches sagrahbt sawās rokās, janodibina ar tam organisoriski sakari un jatura winas sem s.-d. „idejiskas wadibas“ (ta issakas kreewu sozialdemokratijsas Londones kongresa resoluzija, apstiprinadama un atgahdinadama agrako Stokholmas kongresa resoluziju). — Tomehr toref wehl ne wiſi sozialdemokratiske agitatori bij pahrleezinati, kā sehahdas „bespartejiskas“ arodnezziskas beedribas nefis labu sozialdemokratijai. Ta latweeshu sozialdemokratijsas otrā kongresā Londonē (1907. g. pawasarī) daschi no „politiskas“ fajuhfmas pahrač aisenemti senki isteitufchi leelas schaubas; waj arodnezziskas beedribas tik

nemasinashot sozialdemokratu eespaidu strahdneekos ?? Tahdeem longresā tizis aishahdits, ka

„arodneeziskās beedribas newis masinās sozialdemokratijas eespaidu us masam, bet gan paleelinās to; tiks arodneeziskā organīzācijā eewilkti tee strahdneeki, kas nepeeder pee sozialdemokratijas, un zaur arodneeziskām beedribam sozialdemokratija daris us teem eespaidu. Baltijā arodneeziskās beedribas buhshot faktiski sem sozialdemokratijas idejiskās wadibas, talab nav eemeslu bihtees, ka tās nowirxitos nezelā” (Referats „Peterburgas Wehstnei”, 1907, Nr. 4.).

Tahdeem lihdselkēem sozialdemokrati toreis projekteja eeguht to „idejisko wadibu”, tas naw skaidri finams. Der peewest tikai schahdu sinojumu par latweeschu sozialdemokratijas lauku organizāciju V. konferenzi 1908. g. junijā:

„Toti interesantas debates fāzel arodneeziskās beedribas, kuru resultatus konferenze nolemj nepublizet. — Par isgħiħtibas beedribam. Lehmumus par fħo jautajumu konferenze nolemj nepublizet” („Z.” 79. numurā, 5. l. p.).

Protams, aif swarigeem „konspirazijas” eemesleem. — Tah-łaku soli sozialdemokratu ußskatu attihstibā par arodneeziskām beedribam eesħiem Rīgas organizācijas konferenze 1909. gada julijs m. Par fħo konferenzi „Wahrpas” fino sawā 22. numurā:

„Weenbalsigi peenemta resoluzija, kurā pilseħtas konferenze atsħiħmejuse, ka 1) darbiba legalajās beedribās teekot westa pilnigi bej kahda sistemas un eepreelfscheja plana, un beeschi neesot pat nemas sozialdemokratiska, 2) ka daudsi beedri, wedot schahdu darbibu legalajās beedribās, pilnigi atsweshinotees no s.-d. zenteneem un pеesawinotees fħkbirgħelsku psichologiju, 3) ka ar daudsu beedru aiseħchanu legalajās beedribās un fakru pasauðeshanu ar nelegalajām organizācijam teekot wahjinat s.-d. organizācijas. Tadehk pilseħtas konferenze naħku se pħleħdseena, ka sistematiskas beedribas weshħanai legalajās beedribās wajagot nodibinat katra legalā beedribā fewiċħku s.-d. grupu, kurā jaestahjas it wiseem atteezigas beedribas s.-d. lozelkem. Schadās s.-d. grupas wajagot pahrrunat um weenotees par it wiseem beedribas d'siħwie isbiħditeem jautajumeem. Grupas wairuma lehmum s-efaq obligatorisk preelfs it wiseem grupas lozelkem, ja lehmum apstiprinats no Rīgas komitejas. Weenas un tās paċċas kategorijas beedribu grupas, ka isgħiħtibas, kooperatiw u. t. t. beedribu, is-mehlot preelfsħiħtahwjux atteezigas kategorijas beedribu zent-

birojā. Viņi ūche biroji apweenojas Rīgas organisazijas legalo beedribu birojā. Birojos eeejot Rīgas komitejas preefchstahwis ar veto teesībam un biroju darbība atronotees sem R. ī. kontroles. Nepadoschanās s.-d. grupu disziplinai teik uſskatita kā partijas disziplinas lauschana. R. ī.-jas un winas preefchstahwja rihkojumus s.-d. grupas warot pahrsuhdsēt zentralā ī.-jā."

Tapat par ſcho konferenzi ūno pehz tam ari „Sozialdemokratijs Wehſtneſis“ 1. numurā (16. l. p.). Schāi paſchā wirſeenā „Sozialdemokr. Wehſt.“ ſmeeds ſchahdu aſrahdiju mu:

„Ja ari pee tagadejeem arodneezisko beedribu pastahweschanas noteikumeem mehs ar winu paſhdsibu nenodibinaſim ſtipru prole-tariata waru ūf ekonomiskeem pamateem, mehginaſim wiſmaſ tās iſmantot preefch eefspaida eeguhſchanas ūf ahrpus sozialdemokratiskas organizazijas ſtahwoſchām maſam“ („Soz.-dem. Wehſtneſis“, Nr. 1, 3. l. p.). — „Legalās beedribas sozialdemokratijai pehz eefpehjas jaſmantoto, bet darbibai winās jaſtahw ſem jo zeesħas partijas kontroles; wiſeem beedreem, kaſ eeeet legalajās beedribās, janodibina katrā legalā beedribā ſawa sozialdemokratiska frakzija, kurai jaſadodas partijas disziplinai. Tā ſcho jautajumu itin pareiſi noſtahda Rīgas julija pilſehtas konferenze.“ („Soz.-dem. Wehſtneſis“, Nr. 2, 14. l. p.).

No wiſa ta redsam, ka sozialdemokrati negrib ūelaift pateeſi beſpartejifkaſ arodneeziskas beedribas; wini no-dibina katrā legalā beedribā ſewiſchku ſozialdemokratisku frakziju, ta ſakot beedribu beedribā, kurās uſdewums peekopt ſozialdemokratisku darbibu. Tikai lai nowehrſtu ſtrahdneeku maſu uſmanibu, ſozialdemokrati apgalwo, ka wini gribot beſpartejifkaſ arodneeziskas beedribas: tas ir beſpartejifkums wahrdos, noſaukumā, lai labāk peekoptu un aifmaſkotu ſawu parteijsko darbibu. Kā jel war ūault par beſpartejifku tahdu arodneezisku beedribu, kurās eeffcheinē pastahw ſewiſchka nodibinata ſozialdemokrati frakzija ar uſdewumu: wirſit beedribas darbibu ſozialdemokratiskas partijas garā?

Tahdu leekuligu apmahnishanu peekopj ari „Arodneeks“, kurſch wahrdos iſleekas beſpartejifkuma aifſtahwis politiſku uſskatu ūnā, bet katrā ſawā rakſtā iħſtenibā iſwed ſozialdemokratisku tendenzi (winā galwenakee lihdsſtrahd-neeki un redaktori jau ari ir tee paſchi ſozialdemokratijs

profesionali). Tä sawâ 2. numura eewadraakstâ „Arodneeks“ if-leekas atsihstot bespartejiskas arodneeziskas organisazijas:

„Arodneeziskam beedribam jabuht tähdam, kura waretu eeet wi fi sinamà aroda, labaki sinamà nosares strahdneeki, neskatoees us winu tautibü un politissajeem usskateem: täm jabuht bespartejiskam internazionalam beedribam“ (18. I. p.).

Rahds jesuitisms flehpjas aif scheem wahrdeem, redsams no tam, ka ta pascha raksta heigâs fazits:

„Loti patihkami, ka parteijiskas arodneeziskas beedribas negrib usteepit ari ta partija, kura war atstaht leelatu eespaidu us strahdneeki masu, — Kreewijas sozialdemokratiska partija, kura jau Stokholmas kongress peenehmuse, ka pat partijai wajaga weizinat bespartejisku arodneezisko beedribu dibinaschanu“ (18. I. p.).

Mehs jau redsejäm, kà sozialdemokratiska partija „negrib usteepit parteijiskas arodneeziskas beedribas“. Tika jau aifrahdis ari, ka pehž Stokholmas kongress eeteiz dibilat arodneeziskas beedribas: proti tapehž, ka „profesionalas beedribas eeweli proletariatu teeschâ politiskâ zihna“ (Stokholmas kongressa resoluzija). Tä „Arodneeks“ sem bespartejiskuma maskas aifstahw pilnigu sozialdemokratu partijas walibu arodneeziskas beedribâs. Daschreis winsch to issaka ari dauds atklahtak; peem. sawâ 4. numurâ „Arodneeks“ usstahda parparaugu to, ko faka Kautfiks par arodneezisku beedribu wadomu usdewumeem:

„Arodneeziskas beedribas waditajam jabuht politikim schi wahrda plaschâ nosihmè... Tam jastahjas fakaros ar strahdneeki politisko kustibü, kura wi slabaki ispauschas sozialdemokratiâ“ (52. I. p.).

„Arodneeka“ 9. numurâ teek mahzits, ka

„arodneeziskam beedribam jaeet (un winas jau eet) roku rokas ar strahdneeki politisko partiju“ (137. I. p.).

Sem pehdejâs, saprotams, domata sozialdemokratija. — Sawâ 8. numurâ „Arodneeks“ pasneedsa paschâ pirmâ weetâ pat juhsmigu aprakstu par Bebelâ 70. gadu jubileju. Pateefi bespartejiskai beedribai un winas laikraakstam, protams, nebuhtu nekahdas dalas gar kaut kahda politikana 70. gadu jubileju.

Sem bespartejiskuma maskas dsiht sozialdemokratisku propagandu un arodneeziski-organisetos strahdneekus pamasaam pahwilkt sozialdemokratu partiju, — schis usdewums top

uslīkts sozialdemokratiskeem profesionaleem un dascheem no winu propagandas jau apmulkoteem strahdneekeem. Profesionali tapehz ari zenfhas daschadeem lihdskeem eetīkt arodneeziflās beedribās, lai gan wini neweenā darba arodā nepeeder un tā tad ihstenibā newaretu peederet ari neweenā strahdneeku arodneeziflā beedribā. Bet pee tam wineem nahkas atdurtees uj daschadeem fchlehrschleem, ko teem leel zelā administracija, un tapehz wini latrā rakstā ari gausdas par to. Tā „Wahrpu“ 24. numurā (no 15. augusta 1909. g.) fastopams schahds raksturigs finojums no Rīgas:

„Paschā pehdejā laikā gubernators peepriņjis wišam arodneeziflām beedribam, lai tās eesneeds winam wišu beedru saratstus, ar fīku atfīhmejumu par winu nodarbošanos. Efot no wehrots, ka arod. beedribās peedalotes strahdneeki, kuri nemas nestrahdajot finamā arodā. Schi formalitate, ja wina teek lihds galam išwesta, war dauds kaitet... Sīkumi, — formalitates, wajadīga iſſlaidrojumu doschana, — tee ir tagadējā momentā muhku arodneeziflo beedribu dīshwē galwenee trauzeli.“

Kapehz tad „schi formalitate war dauds kaitet“? — Leeta schahda. Lai pēkoptu sawu propagandu un eeguhu „idejisko wadibu“, weenam un tam pascham sozialdemokrati profesionalam nahkas eestahtees wairakās arodneeziflās beedribās. Pateesa aroda gan winam naw nekahda, jeb labak sakot — wina arods ir wiſadu arodu lauschu krahpſhana, un taisni schi wina „arođa“ peenahkumi winu speesch eestahtees daschadās arodneeziflās beedribās: weenā beedribā winam jaerafkas tā muhrneekam, otrā tā atflehdīsneekam, treschā tā skroderim u. t. t. Un ja nu administracija salihdsina arodneeziflo beedribu beedru saratstus, tad reds, tā weens un tas pats jaunkungs ir heedrs tik daschadās beedribās ar tik daschadeem amateem, jeb ari weenkahrschi — tā arodneeziflās beedribās peedalas zilweki, kuri naw nemas strahdneeki. Luhk, tapehz ta leelā brehka, tā „schi formalitate, ja wina teek lihds galam išwesta, war dauds kaitet“. Wina teesham war finamā mehrā kaitet sozialdemokrati profesionalu weikala interesem.

„Arodneeks“ aīsstahw scho sozialdemokrati profesionalu

blehdigo weikalu. Jau „Arodneeka“ 1. numurā ūlawenais „proletariiskais“ sehdetajs Al. Preedkalns, rakstīdams par arodneiziķo beedribu aprobeschojumeem, fāka starp zītu:

„Leelā mehrā kārē arodneiziķo beedribu darbibu ari winu peespeesta noslehgħgħanās no aħrpa saules. Pagaidu noteikumu pants, pehz kura par beedreem arodneiziķiņas beedribās war buht tikai finama aroda strahdneekti un strahdneezes, jau pats par fewi naw ne ar ko atta isnojams. Ais bailem no „launa eespaida“ pagaidu noteikumi atnem arodneiziķiņam beedribam eespehju iſ-mantot tos inteligenčos spehlus, kas juht lihds f'eo beedribu mehrkeem“ (10. l. p.).

Gan pawisam otradi: minetais noteikumu pants ja ari ne atnem, tad tomehr stipri apgruhtina „inteligenteem spehleem“ iſ-mantot „arodneiziķiņas beedribas“ saweem f.-d. noluħkeem; jo kā jau wairakkahrt redsejam eepreetschejās lapas pufes, „inteligente spehli“ pašchi atsħistas, ka arodneiziķiņas beedribās wini eet weenigi ar noluħku tās „iſ-mantot“. — Pee tam lai laštajhs ewehro to wareno gudribu, kahda parahdas peweċċa „proletariiski deputata“ spreedelejumā. Arodneiziķiņas beedribas tatschu ir arodneiziķiņas beedribas, to, rahdas, wajadsetu speħt aptweħħi ari „proletariiski deputata“ pogai; t. i. winas apweeno finama aroda waj finamas ruhpnezzibas nosares strahdneekus. Bet „proletariiski deputati“ gausħas, ka winas nepeela isch daschadus politiċkus wasantkus, kuri finamā darba arodā nepeeder. Kas tad ta buhtu wairs par arodneiziķiņu beedribu, ja winā peela istu ari daschus agitatorus un katu, kas tur grib taifit sawus weikalus? Agitatori jau war dibinat pašchi sawu „arodneiziķi“ beedribu, labak fakot — wineem jau ir tahda nobibinata: tā fakulta „latweeħschu kulturas beedriba“.*.) Te redsam ari, ar kahdeem wareni gudreem likumeem muhs aplaimotu tahbi „proletariiski deputati“, ja teem isdotos tikt pee waras. Preedkalns rakstītu sawu isdodamo likumu pirmā pantā: „Likums pawehl darit tā un tā; bet ja soz.-dem. tas nepatiħk, kad likums teem aktuaj darit ari zitadi, kā ween tee grib.“ —

*) Pehdejā laikā sħegħta.

Ar fawu profesionalu un daschu apmulkotu strahdneeku palihdsibu sozialdemokrateem ir jau isdewees nodibinat arodneeziskās beedribās fawas soz.-dem. frakzijas. Tas skaidri apleezinats latweeschu sozialdemokratijas ofizialā laikrafsī „Sozialdemokratijas Wehstnesīs“ jau šči gada februara mehnesī tāhdā finojumā no Rīgas:

„Mehs darbojamees tagad wišwifados laukos, kaut gan ari tee paschi masee spēhki jaisdala us wairakām pusem, tā p. p., us darbibu partijas organizāciju, arodneeziskās beedribās, kooperatiwos, isglihtibas beedribās u. t. t., tomehr galu galā „wiši zeli wed us Romu“. Par legalām beedribam jaſala, ka winas zil nezīl warām isleetot fawem mehrkeem, lai gan winas jo stiprā mehrā apspeesch administrācijas ūpe (peeprafa beedru farakstus, adreses, wajā bibliotekas, neapstiprina bibliotekarūs u. t. t.). Weenu otru referatu isdodas wehl noturet isglihtibas beedribās, daschas pat farihko kursus ar deesgan plāschu programu, bet arodneeziskās beedribās, kur wehl 1908. gadā referati tika deesgan beesshi pēlauti, pehdejee tituſchi pat gandrihs neespehjami ... Bet lai nu nes zil schauri tiktu eerobeschoti muhsu darbibas mehrki, mehs luhkojam legalās beedribās pehz eespehjas ismantot, pamatojotees us Rīgas pilſchtaſ konferenzes resoluſijas no julijs mehnescha, t. i.: lai mehs waretu west legalās beedribās muhsu darbibu, mehs **Latrā legalā beedribā nodibinam atteezigās legalās beedribas f.-d. frakziju.** Tāhlaki, atteezigo beedribu, ka peem. isglihtibas, arodneezisko, kooperatiwo beedribu f.-d. frakzijas mehs fawstarpeji saſtam zaur atteezigo beedribu f.-d. frakziju ļopejo padomi, kurās lehmums ir preelfsch latras f.-d. frakzijas obligatorisks. Schis projekts teek iswests dījhē un winam paredsami deesgan leeli panahkumi“ („Sozialdemokratijas Wehstnesīs“, Nr. 6, 15. I. p.).

Te sozialdemokrati paschi dokumentariski apleezina, ka wineem ir fawas f.-d. frakzijas latrā arodneeziskā beedribā, kuru wini tāhdā tāhrtā mehgina „isleetot fawem mehrkeem“. Bet ar to ween nepeeteek. S.-d. profesionaliem tomehr ir gruhti ilgaku laiku turetees arodneeziskā beedribā, kuru wini paschi finamā arodā nestrahda, un bes tam daudseem pasihstamakeem f.-d. agitatorem, ka ari progresiwi-demokratiskeem kulturtregereem ne pawifam naw eespehjams arodneeziskās beedribās teeschi darbotees. Tee tāpehz nodibi-

najuschi wehl sawu ūewischku „eewilfshanas“ eestahdi: „latweeschu kulturas beedribu“,*) kur darbojas Sprogi, Dambekalni u. z. kopā ar pasihstamajām kulturas-tantinam un „beedribu wezmahtem“ Afareem, Deglaweem & Co. Schi beedriba tad ir domata kā galwenais zentrs, no kura west sozialdemokratisko propagandu. („Kulturas beedribas“ prospēktā, kas peerweenots winas isdotai Gortera broschurai, fāzits:

„Sahkdama sawu grahmatu isdoschanas darbu taisni ar scho isdewumu — Gortera „Wehsturisko materialismu“, — L. K. Beedriba dod leezību, us kahdeem pamateem wina ir nostahjusēs un grib strahdat.“ (131. l. p.).

Te schi „Kulturas beedriba“ tā tad atklahti paſludinas par sozialdemokratisku, jo Gortera broſchura ir tik dogmatiski-sozialdemokratiska, zil ween eespehjams, un kātrā lapas pušē nodarbojas ar sozialdemokratisko baufschlu eekalschanu).

Kas sozialdemokratiskajeem profesionaleem neisvodas teeschi eespeeschotes arodneeziskās beedribās, to wini zenschas fasneegt zaur Kulturas beedribu. Wini dabū daschus „apfinigi“ = apmulkotus strahdneekus, kuri arodneeziskā beedribu sapulzēs isdabū zauri nolehmumu eestahtees Kulturas beedribā. Pehdejā tāhdā kahrtā eeguhst sinamu waru un eespaidu us arodneeziskām beedribam: dabū eespehju tur labak isplatit sawus isdewumus, dabū no arodneeziskām beedribam naudu, daschi arodneeziskā beedribu lozekti nahk Kulturas beedribas sapulzēs un pahnes saweem beedreem par kukuli tās „idejas“, ko tur dīrdejuſchi, u. t. t. Lihds ar to arodneeziskās beedribas top ari atbildigas par Kulturas beedribas darbibu, us kuru winām paſcham war buht maſ eespaida. Ja Kulturas tantinas eeeet kahdos ūchaubigos usnēhumos un sawahra kahdu putru, tad to dabūs strehbt ari arodneeziskās beedribas, kā tas jau notika peem. pee „Amplusa“, kur ari, gluschi tāpat kā tagad Kulturas beedribā, wiſs tika darits „ſtingri-proletarisku“ uſſlatu wahrdā.

---

*) Latweeschu kulturas beedriba no administrācijas ūehtga.

IV.

No eepreefschejà apskata redsam, ka strahdneeku fainneezifka zihna sozialdemokrateem nekad naw ruhpejuje pate par fewi, bet weenigi tiltaht, zif bijis eespehjams to „ismantot“ preefsch f.-d. politiskeem noluuhkeem, no kureem nahk labums weenigi inteligenzei, tahda pate ir f.-d. rihziba ari atteezotees us arodneeziſkam beedribam.

Bet ja ta, tad sozialdemokratu darbiba, protams, war tilai kaitet arodneeziſkai kustibai. Sozialdemokrateem naw intereses pee arodneeziſko beedribu ihſtajeem fainneeziffeem mehrkeem; wehl wairak: ja arodneeziſkas beedribas norobeschojas us sawu fainneezifko darbibu un negrib falpot par lihdselli sozialdemokratu politikai, tad pehdejee tas eeflata pat par launumu, kas eeaudſinot strahdneekeem „ſihlbirgeliſku psichologiju“. Sozialdemokrati neraisejas par to, ka deht winu eejauſſchanas wiſa arodneeziſko beedribu darbiba top ſtipri trauzeta un beedribas war tilt katri brihdi flehgtas. Ka jel lai wineem tas waretu ari ruhpet, jo ne jau soz.-dem. profesionali ir tee, kuri ſchis beedribas dibinajuschi, kuri nefsufchi ſinamus materielus upurus preefsch tam un peelitufchi sawas puhles un kureem wajadſigs tas atbalſts, ko arodneeziſkas beedribas war strahdneekeem fneegt. Pawifam otradi, soz.-dem. profesionalis dabūs wehl uſſlawu no sawas partijas preefschneezibas, ja tas ar sawu „idejifko wadibu“ buhs rihkojees til sparigi, ka beedriba tilufe flehgtas.

Sozialdemokrati ir pratushi eegroſſitees ta, ka wineem ir puſlihds weenalga, waj arodneeziſkas beedribas pastahw, jeb ari top flehgtas. Ja arodneeziſkas beedribas pastahw, ir labi: soz.-dem. war tas ismantot faweeem noluuhkeem. Ja winas

top flehgtas, — ir atkal labi: tad war rakstus spredikus pret waldibu un war strahdneekeem aifrahdit, fal' redsat nu, ka legali pee tagadejās kahrtibas naw eespehjamis itin neka darit, ka weenigais zelsch ir nahkt soz.-dem. slepenā organizazijā. Ar pehdejo aifrahdijumu sozialdemokrati war teescham, arodneezisko beedribu slehgfschanas gadijumā, peewilkt sawās rindās weenu otru strahdneeku, kursch neapswer, ka tagadejām arodneezisko beedribu slehgfschanam un wajashchanam galwenais eemesls ir taišni tas, ka winās sozialdemokrati peekopj sawu politisko propagandu un dibina sawas frakzijas. Ja sozialdemokrateem teescham ruhpetu arodneezisko beedribu pastahweschana, tad wini ari sawu „ismantoschanas“ darbibu peekoptu ne gluschi tik atklahti: wini tās ismantotu gan un dibinatu gan tur sawas slepenās frakzijas, bet tatschu zenstos to apflehpīt, nelaistu siņas par to laudīs, tāpat ka wini nesino wis laikrakstos par to, ka wini eerihkojuschi weena waj otra pilsona dīshwokli fewischku „selziju“ partijas literaturas glabaschanai. Ja, turpretim, par arodneezisko beedribu ismantoschani wini raksta tik atklahti un tik leeligi tiklab sawos nelegalos, ka legalos laikrakstos, tas tikai peerahda, ka arodneezisko beedribu pastahweschana wineem ir weenaldisiga.

Ir weena dala strahdneeku, kuri wehl nesaprof sozialdemokratijs ihsto dabu; tee eedomajas, ka soz.-dem. politika nahkot strahdneekeem par labu; tee ar kahri usnem winu pasazinas, tāpat ka daschadu „progresiivo demokratu“ wahrito literaristo telu putru. Schahdu mukku, kuri uztizas sozialistisko un demokrisko agitatoru gudribam, domajams, nekad nebuhs truhkums. Bet ne tee no swara. Ir ari ziti, kuri jau atsimuschi, ka sozialdemokratiska darbiba newar sneegt strahdneekeem nekahdu panahkumu un tikai welti istehre un skalda winu spehkus. Scho strahdneeku usdewums tad ir gahdat, ka arodneeziskas beedribas tiltu atswabinatas no teem „idejiskeem wadoneem“, kuri tur tagad melkē few paklassigus balsu lopinu barus. Soz.-dem. paschi atsīhstas, ka wineem ir arodneeziskas beedribas s.-d. frakzijas, kuras tur peekopj fewischku politiku un tā jauz

beedribu wišpahrejo leetu. Teem strahdneekeem, kureem ruhp arodneeziflo beedribu pastahweschana un kuri tura sem sawas zeenibas liktees waditees no daschadeem politiskeem wasankeem, buhtu jagahdā, lai schahda parahdiba mitetos, lai sozialdemokratija, nedfs kahda zita politiska partija, newaretu ismantot arodneeziflās beedribas tahdeem noluhkeem, kuri nestahw ūkarā ar winu ihsto fainmeeziflo darbibu. — Protams, arodneeziflā beedriba newar turet kahdu kontroli par sawu beedru politiskeem usſkateem un par winu politisko darbibu ahrpus arodneeziflās beedribas darba lauka; tur lai katrs tiz un peeluhds, ko grib: waj „konstituziju“, waj „progresu“, waj pee greefseem pakahrtu sahbatu. Bet ko arodneeziflā beedriba war prasit, tas ir — lai nekahda politika netiltu eenesta arodneeziflā beedribā, lai winā netiltu dibinatas wehl ūwischlās beedribas un frakcijas, kuru mehrki ir zitadi, nekā paſchu arodneeziflā beedribu mehrki.

Daudsi wehl eedomajas, ka paſhas arodneeziflās beedribas sawos mehrkos newarot istikt bes politikas; ka winu fainmeeziflā zihna nemas neefot atſchikrama no politiskas; arodneeziflā beedribu mehrklis efot strahdneku fainmeeziflā un teefiſka stahwokla pazelschana, bet kā lai winas warot pazelt strahdneku teefiſko stahwokli, nepeederalidamās politikā; kā lai winas warot peem. ifwest strahdneku likumus, ja winas negribot pabalsit to partiju, kura ſchos likumus aiftahw parlamentā? Un tahda partija efot sozialdemokratija.

Pee tahdeem usſkateem turas tee, kuri aktli uſtizas sozialdemokratiflo agitatoru waj progrēsa- un kulturas - tantimu wiſpahrigajeem eestahstijumeem un kuri nemas nemehgina paraudſtees, kā tas leetas noteek pateefā dſihwē. Peedſihwojumi rahda, ka sawus wiſeewe hrojamakos fainmeeziflos eeguwumus un fabriku likumus strahdneeki it wiſas walſtis ir ūafneegufchi newis kahdu politiku partiju pabalsitudami, bet ar sawu teefcho fainmeeziflo zihnu. Spilgts peemehrs te ir strahdneku likumu attihſtibas gaita Kreewijā. 1885. gadā notika leelee ſtreiti Morosowa fabrikās un 1886. gadā iſnahza pirmee fabriku

litumi. 1895. un 1896. g. iszehlas leeli streiki Peterburgā un 1897. g. isnahza likums, kas aprobeschoja darba deenu us $10\frac{1}{2}$ stundam. Pehz 1903. g. leelā generalstreika deenvidos, 1904. gadā isnahza likums par atlihdsibū strahdneekeem nelaimes gadijumos un daschi sīkali fabriku litumi. Žīl nepilnigi ari wehl nebuhtu visi schee likumi, tee tomehr nosihmē foli us preeskhu, un rahda, ka strahdneeiki war iskarot fawa fainneezīšķa un teesīšķa stahwolla pazelschanu tillab republikā, ka monarkijā, ka valsts politiskā forma preeskch schahdeem ekonomiskeem eeguwumeem naw ne no masakā swara, bet no swara ir weenigi strahdneeiku teeschais fainneezīšķais spehks. Visi schee likumi panahkti bes tāhdu politisku partiju un parlamentu palihdsibas, jau weenkahrsci aiz ta eemesla, ka Kreewijā tāhdu nemas nebija. Un ari zitās semēs ir dauds peemehru, ka strahdneeiki gadudesmiteem ir wehlejuschi un suhtijuschi „fawus“ deputatus parlamento, lai tee tur išwestu strahdneekeem labwehligus likumus; bet visi schi politiskā darbiba, kas strahdneekeem maksā tik dauds upuru un spehku, naw dewuze wineem ne masako panahkumu. Sawstarpigū kīldu brihschos ari paschi sozialistiskee wadoni isplahpā, ka no winu politiskās darbibas nenahkot nekahds labums strahdneekeem. Tā Amsterdamas starptautiskā sozialistu longresā 1904. gadā notika „zihna“ starp frantschu un wahzu sozialisteem. „Nu, bet ko tad juhs esat isdarijuschi ar saweem 3 miljoneem balsu?“ tā dsehligi jautaja Schorefs Bebelins. „Tatschu neka, un gluschi neka!“ — „Bet ko tad juhs gribat, lai mehs buhtu isdarijuschi?“ Bebels tam dusmigi atzirta. „Un ko tad juhs paschi esat panahkuschi ar sawu taktiku?“

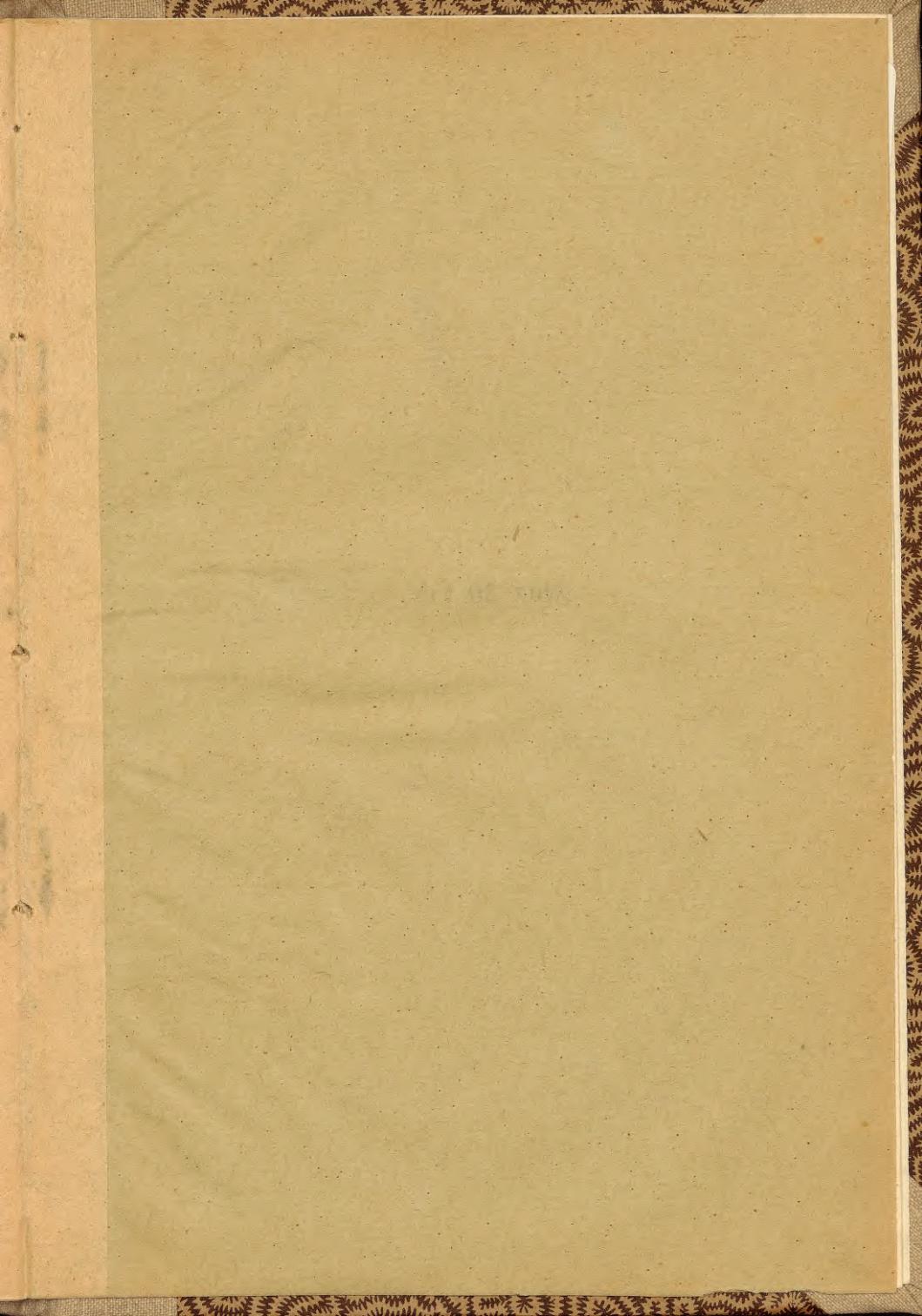
Tā tad israhdas, ka neka naw isdarijuschi (t. i. preeskch strahdneekeem) ne weeni, ne otri, neraugotees us sawu ilgo sehdeschanu parlamento, us leelajeem sozialistisko fraschu beefputras īalneem, ko tee tur sawahra, un us teem upureem, tāhdu nes strahdneeiki preeskch winu ewehleschanas. „Neka, gluschi neka!“ — tāhds ir, pehz paschi sozialistu atsīhshanas, winu politiskās darbibas isnahkums preeskch strahdneekeem.

Un tikai kad strahdneeki, welti isgaidijuschees us parlamentu un us saweem „weenigajeem“ un „stingri-proletariskeem“ aif-stahwjeem, — sawà teeschâ zihna ar peenahzigu spehku ir us-stahdijuschi sinamus prafijumus, — tee ir tikuschi ari no walsts ispilditi, gluschi weenalga, waj parlamentâ ir sehdejis kahds sozialists, jeb ne, weenalga ari, waj walsti ir bijis par-laments, jeb ne. Ta tas redsams peem. Kreewijâ. Newajaga jau eedomatees, ka pateefas sozialas un saimneeziskas zihnas teek iskarotas parlamentâ ar sklaifteem wahrdeem, weikleem lehreeneem waj logiskeem peerahdijumeem. Ihstais isschtilhrejs zihnas ir kaut kas zits. Ir stipri multigi domat, ka kaut kahda Bebela, waj Osola, waj pat kahda „stingri-proletariska“ Preedkalna sprediki un „peerahdijumi“ waretu iswest walsts likumos kahdu pahrgrosibu, kuras isweschananai wajadfigo realo spehku truhst. Bet ja nepeezeeschamais realais spehks ir, — ja, preefch kam tad atkal wajadfigas Bebelu, Osolu un zitu tahdu fraseru runas? Ja warbuht preefch sajuhsminaschanas un laika pakaweschanas, tad to jau war dabut lehtak parastajâ teatri waj zirkâ, un kahda dala tad schahdâm teatra un zirkâ spehlem ar strahdneeku atswabina-schanas zenteeneem?

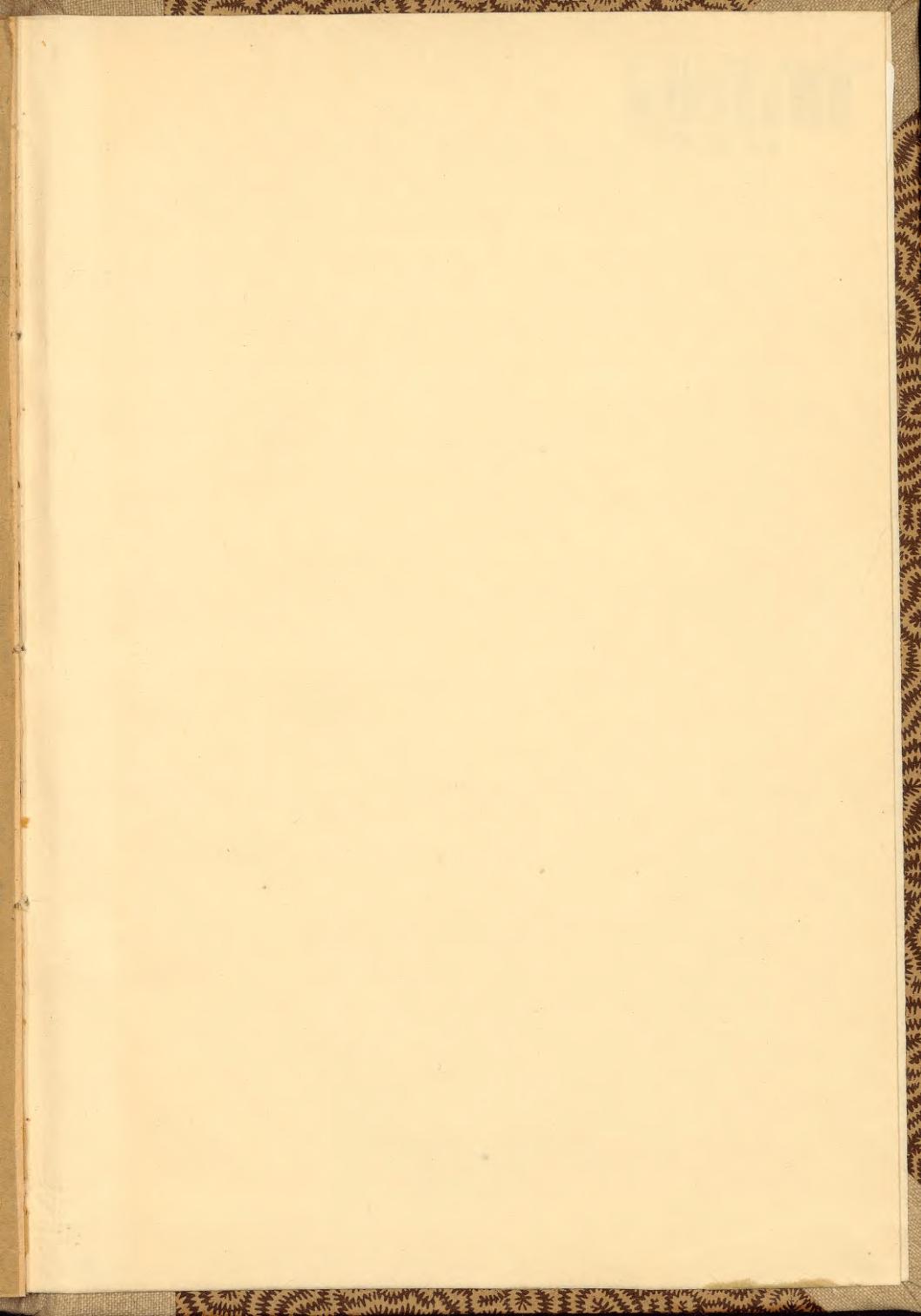
Pehdejos gados, kopsch 1905., strahdneeki Kreewijâ naw dabujuschi nekahdu eewehrojamaku fabrikas likumu, tapat ari nekahdu leelu saimneezisku eeguwumu atsewischkâs fabrikâs waj nosareš. Ari soz.-dem. atfihst, ka dauds weetâs darba laiks tagad garaks, alga semata, wispahrigi wiſi darba ap-stahlli preefch strahdneekeem dauds launaki, neka 1905. gada pawašari un wasarâ. Bet sozialdemokratiske weikalneeki tikai sargas atfihtees, kapehz tas ta: tapehz, ka sozialisti, ar wifadâm wiltibam, kâ redsejam, pamasm atwilka strahdneekus no teeschâs saimneeziskas zihnas, kahdu wini peekopa 1904 un 1905 gadâ, eewilka neaugligâ politiskâ kustibâ dehl walstslahritbas pahrgrosishanas, — kustibâ no kuras strahdneekeem naw nahzis un newar naukt nekahds labums, kurâ wini tikai istehrè sawus spehkus un padara launakus sawus dsihwes apstahklus un no

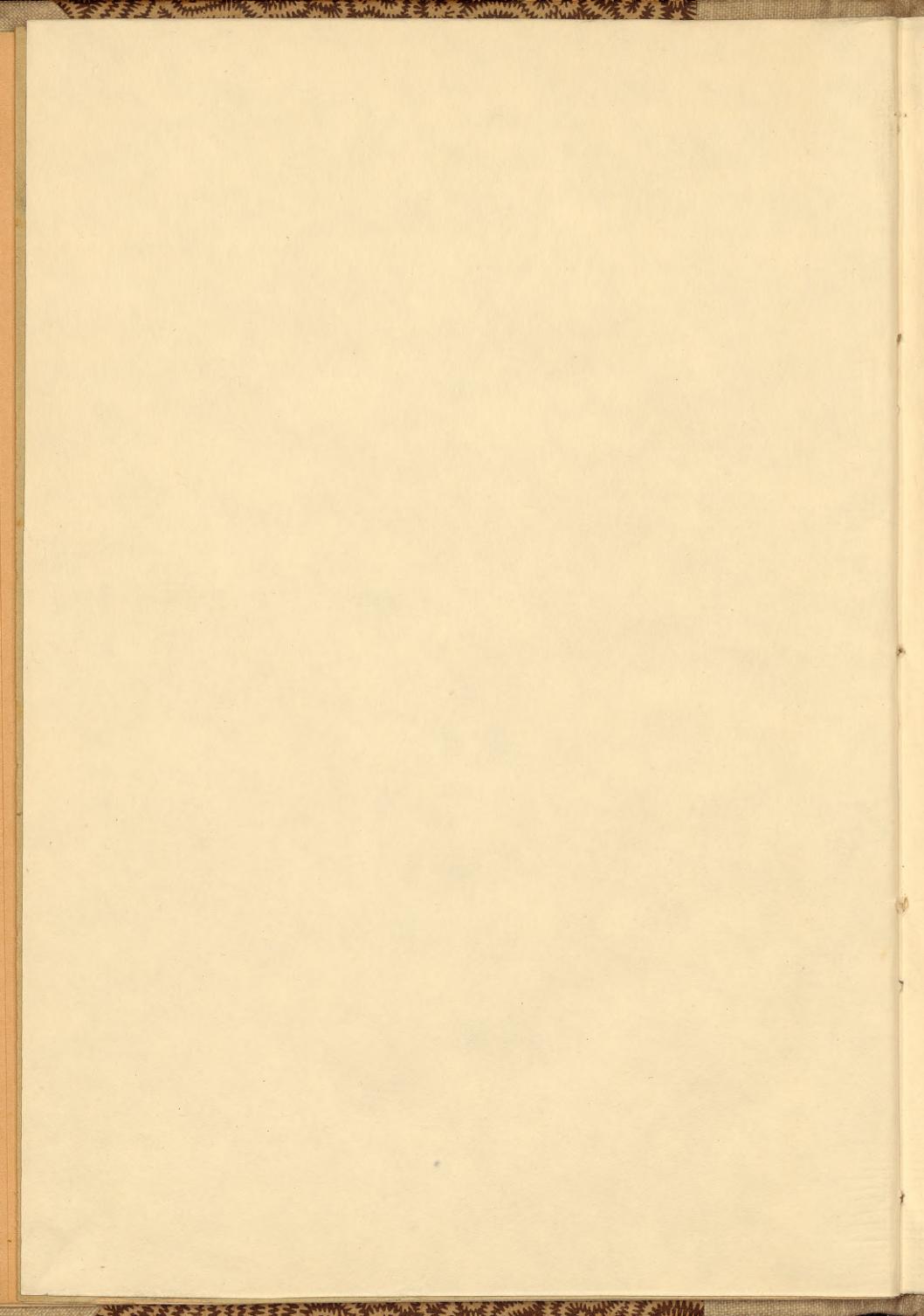
kuras ir kaut ko guwuschi tikai daschadi „proletarifki deputati“, kuri tagad par sehdeschamu dabu 15 rubli deenâ, ka ari daschadi soz.-dem. rafstneeki un agitatori, kuri tagad war brihwak pectopt strahdneeku apmahnischanas weikalu. Scheem pehdejo gadu peedishwojumeem wajadsetu noderet par mahzibu preelsch nahkotnes.

3ena 20 kap.

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309069769